

‘Kansen bieden voor Re-integratie: In de praktijk’

Handreiking Bestuurlijk akkoord

Re-integratie van (ex-)gedetineerde burgers

Inhoud

1. Inleiding en leeswijzer	4
2. Kaders	6
2.1 Doelgroep	6
2.2 Levensloopbenadering en de basisvoorwaarden	6
2.3 Gegevensdeling en privacybescherming	7
3. Basisvoorwaarden, sociaal netwerk en slachtofferbewust en herstelgericht werken	9
3.1 Identiteitsbewijs	9
3.2 Onderdak	9
3.3 Werk en inkomen	10
3.3.1 Werk	10
3.3.2 Inkomen	11
3.4 Schulden	12
3.5 Zorg	12
3.5.1 Zorgverzekering	12
3.5.2 Zorg	12
3.6 Sociaal netwerk en slachtofferbewust en herstelgericht werken	13
3.6.1 Sociaal netwerk	13
3.6.2 Slachtofferbewust en herstelgericht werken	14
4. Werkproces	15
4.1 Instroom in detentie	15
4.2 Werkwijze DJI	16
4.3 Rol Reclassering	19
4.4 Rol Gemeenten	19
4.5 Rol Zorg- en Veiligheidshuizen	20
Bijlage I Overige kaders en achtergronden	22
A. Bijdrageregeling voor begeleiding van (ex-)gedetineerde burgers	22
B. Forensische zorg na detentie in een voorwaardelijk kader	22
C. BIJ-melding	22
Bijlage II Relevante wet- en regelgeving	24
Wet- en regelgeving identiteitsbewijs	24
Wet- en regelgeving onderdak	24
Wet- en regelgeving werk & inkomen	25
Wet- en regelgeving schulden	27
Wet- en regelgeving Zorg	27
Wet- en regelgeving sociaal netwerk	30

Bijlage III	Begrippen en netwerkpartners.....	32
Bijlage IV	Lokale voorbeelden	39
A.	Regionale voorzieningen in Noord Nederland.....	39
B.	Programma Detentie en Terugkeer.....	42
C.	Re-integratie van ex-gedetineerden Tilburg en Breda	46
D.	'Samen starten' Zwolse aanpak t.a.v. re integratie (ex)gedetineerden	50
E.	Factsheet Gezinsbenadering	54
F.	Brief aan gedetineerde: gemeente Súdwest-Fryslân.....	56
Bijlage V	Lijst van afkortingen.....	67
Bijlage VI	Procesplaat en infographic.....	69

1. Inleiding en leeswijzer

Maatschappelijke opdracht: bestuurlijk akkoord en handreiking

De samenleving moet beschermd worden tegen criminaliteit. De gemeenten, de reclassering en het gevangeniswezen spelen daarin samen een sleutelrol. Samen willen we voorkomen dat (ex-)gedetineerde burgers na detentie in herhaling vallen door hen zo goed mogelijk voor te bereiden op de terugkeer naar de samenleving. Dat is één van onze maatschappelijke opgaven. Wij hebben deze handreiking samen gemaakt. De handreiking geeft handvatten voor de wijze waarop wij ons samen met de gedetineerde kunnen inspannen voor een succesvolle re-integratie van (ex-)gedetineerde burgers en hoe wij daaraan regionaal en lokaal invulling kunnen geven.

De handreiking is een uitwerking van het bestuurlijk akkoord 'Kansen bieden voor re-integratie' dat sinds 1 juli 2019 van kracht is. Dat akkoord is de opvolger van het convenant uit 2014 'Richting aan re-integratie'. Nieuw is dat de drie reclasseringsorganisaties voor het eerst partij zijn in het akkoord waarin de nadruk nu ligt op de samenwerking tussen DJI, reclassering en gemeenten vanaf het begin van de detentie. Het akkoord is geheel in lijn gebracht met de visie van de minister voor Rechtsbescherming op effectieve gevangenisstraffen ('Recht doen, kansen bieden', juni 2018) die de re-integratie van (ex-)gedetineerde burgers een nieuwe impuls geeft. Daarom heeft de minister van Rechtsbescherming het akkoord op 1 juli 2019 mede ondertekend. Met de nieuwe term bestuurlijk akkoord geven de ondertekenaars aan dat hun samenwerking niet vrijblijvend is en dat zij elkaar mogen houden aan de gemaakte afspraken. De ex-justitiabele is zelf verantwoordelijk voor de eigen re-integratie, krijgt al tijdens detentie de kans daaraan te werken en krijgt daarbij zo nodig ondersteuning. Daarom heet dit bestuurlijk akkoord: 'Kansen bieden voor re-integratie'.

Re-integratieproces en maatwerk

In Nederland zijn er circa 30.000 terugkeerbewegingen uit detentie per jaar. Natuurlijk hebben niet al die gedetineerden ondersteuning nodig bij de terugkeer. Sommigen zijn zelfredzaam genoeg. Re-integratie is dus maatwerk. De samenwerking is dus ook maatwerk. Bij sommige gedetineerden is die intensief (samen aan tafel, persoonlijk contact), bij anderen volstaat overleg via Skype, e-mail of telefoon. Ketenpartners maken daarover samen afspraken.

Re-integratie start bij dag 1 van detentie. De drie partijen hebben afgesproken om in onderlinge samenwerking en in samenspraak met de gedetineerde, zo spoedig mogelijk na aanvang van detentie in kaart te brengen hoe de situatie van de gedetineerde is op de vijf basisvoorwaarden en het sociale netwerk. De integrale intake is een samenwerkingsvorm die hierin kan voorzien. De medewerking van de gedetineerde is essentieel voor het slagen van het re-integratietraject. Gedurende het re-integratietraject betrekken partijen elkaar bij de daarvoor in te zetten activiteiten. Zij betrekken daarbij waar nodig andere organisaties zoals woningcorporaties, zorginstellingen en maatschappelijke- en vrijwilligersorganisaties. De vorm voor deze samenwerking zal op regionaal/lokaal niveau moeten worden vormgegeven, in samenspraak en afgestemd op de behoeften en mogelijkheden van de betreffende gemeente en reclasseringsorganisatie.

In sommige gevallen kan bij zelfmelders *al vóór de detentiefase* bepaald worden hoe het detentietraject eruit moet zien en hoe de gedetineerde wordt voorbereid op terugkeer. Daartoe kunnen de gemeente en de reclassering met de zelfmelder alvast een plan opstellen. Tijdens detentie kunnen ze daarop met de PI verder bouwen. Deze werkwijze past bij de levensloopbenadering die er vanuit gaat dat de detentieperiode een onderdeel is van de levensloop en dat eerder gestarte (zorg)trajecten daarom zoveel mogelijk moeten doorlopen. Een voorbeeld van deze werkwijze biedt 3 Noord met de pilot zelfmelders (zie bijlage IV-A).

Landelijke ondersteuningsstructuur

Gemeenten kunnen voor advies en ondersteuning bij de re-integratietoon een beroep doen op VLOT, het Verbindend landelijk ondersteuningsteam¹. VLOT is een initiatief van de ministeries van VWS, BZK en JenV. VLOT bestaat uit tien adviseurs die het land intrekken om gemeenten actief en reactief bij te staan. De ondersteuning bestaat uit gemeenten helpen hun regierol vorm te geven, alle betrokken partijen lokaal en regionaal aan tafel te krijgen, effectief samen te werken en een weg te vinden in het woud van overleggrema. De ondersteuningsstructuur kan bijvoorbeeld:

- een FAQ beschikbaar stellen;
- door hun schakelpositie tussen departement en praktijk snel een antwoord op prangende vragen geven;
- gemeenten actief en op maat bijstaan op weg naar het basisniveau;
- de voorlopende gemeenten met raad en daad bij staan.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de kaders voor de re-integratie: de doelgroep, de levensloopbenadering, de gegevensdeling en privacybescherming.

In hoofdstuk 3 is gewijd aan de vijf basisvoorwaarden, het sociaal netwerk en slachtofferbewust en herstelgericht werken.

Hoofdstuk 4 behandelt de verschillende wijzen van instroom in detentie en de taken en verantwoordelijkheden van de drie partijen daarbij.

In de bijlagen volgt informatie over de bijdrageregeling voor begeleiding van (ex-) gedetineerde burgers, forensische zorg in een voorwaardelijk kader en de BIJ-regeling (BIJLAGE I). Aan bod komen ook relevante wetgeving (BIJLAGE II), een lijst van gebruikte begrippen en netwerkpartners (BIJLAGE III) en lokale voorbeelden (BIJLAGE IV). In BIJLAGE V volgt een lijst van gebruikte afkortingen en ten slotte in BIJLAGE VI enkele procesplaten.

Nota Bene

De handreiking is nooit helemaal af. De handreiking is een levend document; de drie betrokken partijen passen haar voortdurend aan op basis van nieuwe inzichten, verantwoordelijkheden, wet- en regelgeving en lokaal ontwikkelde goede voorbeelden. De Directie Sanctietoepassing en Jeugd van het ministerie van Justitie en Veiligheid is daarvoor verantwoordelijk (contactpersonen: m.m.padmos@minjenv.nl; i.van.den.bosch@minjenv.nl).

In deze handreiking wordt met het woord *gedetineerden* bedoeld op gedetineerde of ex-gedetineerde burgers, ongeacht hun gender. De term reclassering staat voor de drie reclasseringsorganisaties, kortweg de 3RO: Reclassering Nederland (RN), Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering.

---

¹ www.vng.nl

2. Kaders

In dit hoofdstuk beschrijven wij enkele kaders van de handreiking:

1. de doelgroep waarop de handreiking van toepassing is;
2. de levensloopbenadering en de basisvoorwaarden;
3. de gegevensdeling en privacybescherming.

2.1 Doelgroep

Het bestuurlijk akkoord – en dus ook deze handreiking – heeft betrekking op volwassen gedetineerden (18 jaar en ouder), in de zin van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw), met een geldige verblijfsstatus die na verblijf in een penitentiaire inrichting in Nederland terugkeren naar een Nederlandse gemeente. Een deel van de terugkerende gedetineerden staat onder toezicht van de reclassering.

Het akkoord betreft dus ook gedetineerden;

- met een korte vrijheidsstraf en arrestanten;
- * met een ISD-maatregel (Inrichting stelselmatige daders);
- die niet in een penitentiaire inrichting maar in een zorginstelling verblijven (art. 15.5 en 43.3 Pbw);
- die veroordeeld zijn voor een terroristisch misdrijf;
- die bij hun terugkeer nog steeds een gevaar vormen voor de openbare orde en veiligheid;
- die tijdens detentie geen hulp accepteren (de zogenaamde ‘niet-willers’);
- die na hun detentie niet naar hun oorspronkelijke gemeente kunnen, willen of mogen terugkeren.

Het bestuurlijk akkoord heeft geen betrekking op minderjarigen van wie de vrijheid is ontnomen of op jongvolwassenen die volgens het adolescentenstrafrecht tot jeugddetentie zijn veroordeeld. De samenwerking tussen partijen bij de re-integratie van deze twee groepen is reeds beschreven in de ‘Handreiking ten behoeve van de invulling van werkafspraken van justitiële organisaties en gemeenten’² (juni 2018).

2.2 Levensloopbenadering en de basisvoorwaarden

Detentie is slechts een fase in het leven van de gedetineerde burger; interventies tijdens detentie die gericht zijn op re-integratie sluiten daarom zoveel mogelijk aan op de (zorg)activiteiten en dienstverlening voor en na detentie.

De partijen van het akkoord zetten zich in om vanuit de levensloopbenadering zoveel mogelijk reeds in gang gezette trajecten voor, tijdens en na detentie te continueren. Daarbij stemmen de partijen indien nodig doorlopend af over het verloop van het traject, de verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en de regie op het verloop van het traject. Hierbij staan de gedetineerde en diens omgeving, het delict en de benodigde inzet op onder andere continuïteit van zorg centraal.

Het op orde hebben van vijf basisvoorwaarden vergroot de succeskans van re-integratie, waarmee de kans op recidive weer wordt verkleind, zo is wetenschappelijk aangetoond³. Deze basisvoorwaarden zijn:

- 1) een geldig identiteitsbewijs (identiteitskaart of paspoort);
- 2) onderdak na ontslag uit detentie;
- 3) inkomen uit werk of een (tijdelijke) uitkering om na ontslag uit detentie in het eerste levensonderhoud te kunnen voorzien en - indien arbeid niet beschikbaar dan wel mogelijk is - een vorm van dagbesteding;

---

² https://www.werkhoezithet.nl/doc/kennisbank/handreiking_nazorg_gedetineerden.pdf

³ Andrews, D. A., & Bonta, J. (2010, 2 april). The Psychology of Criminal Conduct

- 4) inzicht in en aanpak van schuldenproblematiek;
- 5) het vaststellen van zorgbehoeften en (indien van toepassing) het zorgen voor een passende indicatie en het realiseren van (continuïteit van) zorg. Hiervoor is een zorgverzekering noodzakelijk.

Daarnaast wordt, zoals in het akkoord is vastgelegd, ingezet op een andere belangrijke beschermende factor: het opbouwen en/of verstevigen van een ondersteunend, positief sociaal netwerk. De reden om dit op te nemen is dat uit diverse onderzoeken blijkt dat het hebben van een positief sociaal netwerk een belangrijke bijdrage levert aan het terugdringen van recidive en duurzame re-integratie.

Het gevangeniswezen, de reclassering en de gemeenten ondersteunen de gedetineerde bij het op orde krijgen van deze vijf basisvoorwaarden en het sociale netwerk. Dit gebeurt op een herstelgerichte wijze. Immers; de gedetineerde is hoofdvantwoordelijk voor zijn detentieverloop en re integratie. Door de gedetineerde bij aanvang detentie te betrekken bij de invulling van het Detentie- en re-integratietraject krijgt hij de mogelijkheid om deze verantwoordelijkheid daadwerkelijk te nemen. De partijen houden bij het maken van afspraken rekening met het belang van slachtoffers en nabestaanden.

2.3 Gegevensdeling en privacybescherming

De Justitiële Informatiedienst (JustID) doet via het systeem Injus (Informatieportaal Justitiabelen)⁴ aan de daartoe geautoriseerde gemeenten een melding van de begin- en einddatum van iedere strafrechtelijke insluiting en de inrichting waar de burger verblijft. De wettelijke grondslag hiervoor is artikel 51c van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens (Wjsg). Gemeenten die de meldingen willen ontvangen en willen worden aangesloten op Injus, moeten akkoord gaan met de aansluitvoorwaarden van JustID. Een eis voor het kunnen ontvangen van deze meldingen is dat gemeenten een actief re-integratiebeleid voeren.

De melding van een detentie stelt de gemeente in staat om met haar gedetineerde burgers in contact te treden.

De penitentiaire inrichting (PI) waar de gedetineerde burger verblijft, zendt aan de gemeente een informatieblad. Op het informatieblad kan de gedetineerde ook om ondersteuning vragen bij zorg voor thuiswonende kinderen of andere zorgbehoevenden. De gedetineerde moet op dit moment nog toestemming geven voor het verstrekken van die gegevens ten behoeve van ondersteuning.

Op langere termijn is werken met een toestemmingsverklaring niet meer nodig. Het wetsvoorstel tot wijziging van de Penitentiaire beginselenwet biedt een ruimere grondslag voor het uitwisselen van gegevens ten behoeve van het opstellen van het detentie- en re-integratieplan van gedetineerden, zonder dat voor bepaalde gegevensuitwisseling toestemming nodig is. Het wetsvoorstel treedt naar verwachting begin 2021 in. Tot inwerkingtreding geldt de toestemmingsverklaring zoals bedoeld in de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) als juridische grondslag. Het staat gemeenten natuurlijk vrij om een lokale regeling gegevensverwerking en –deling voor de re-integratie van hun gedetineerde burgers op te stellen (zie het voorbeeld van Amsterdam in bijlage IV-B).

Het informatieblad bevat een beperkt aantal toegespitste gegevens over de vijf basisvoorwaarden. Het zijn de minimale gegevens die de gemeente nodig heeft om keuzes te maken over het aanbieden van ondersteuning. Ook het verstrekken van het informatieblad doet DJI via de AGG (Applicatie Gegevensverstrekking Gemeenten).⁵ Deze werkwijze vervangt de oude werkwijze via DPAN (Digitaal

---

⁴ Tot 1/2/20 wordt AGG gebruikt.

⁵ https://www.dji.nl/binaries/Veelgestelde%20vragen%20AGG_tcm41-386927.pdf

Platform Aansluiting Nazorg). Na ontvangst kan de gemeente voor het bespreken van de hulpvraag contact opnemen met de gedetineerde en/of DJI en de reclassering.

Een gedetineerde kan altijd in een later stadium de toestemming wijzigen of intrekken. Ook kan een gedetineerde de gegevens die aan de gemeente worden verstrekt veranderen. Dan ontvangt de gemeente een nieuw informatieblad. Deze werkwijze is in nauwe samenspraak tussen DJI en gemeenten ontwikkeld, en in het bijzonder met de Taskforce Gegevensverwerking Detentie en Terugkeer waarin verschillende gemeenten zijn vertegenwoordigd.

Tijdelijke werkwijze

De aanlevering van gegevens via AGG is een tijdelijke ICT-oplossing. In een volgend stadium verloopt de verstrekking van gegevens over begin en einde detentie en het informatieblad aan gemeenten via één systeem, namelijk via Injus. Veel gemeenten zijn al bekend met dit systeem, omdat de melding Bestuurlijke Informatievoorziening Justitiabelen (BIJ) ook via dit systeem loopt.

3. Basisvoorwaarden, sociaal netwerk en slachtofferbewust en herstelgericht werken

De PI, reclassering en de gemeenten werken samen bij het ondersteunen van de gedetineerde bij het op orde krijgen van de basisvoorwaarden, het sociaal netwerk en eventueel herstelgericht werken. Zij houden daarbij rekening met het eigen vermogen van de gedetineerde (bijvoorbeeld vanwege een licht verstandelijke beperking of psychische problematiek).

De gedetineerde zelf is primair verantwoordelijk voor de eigen re-integratie. Gedetineerden kunnen werken aan hun re-integratie door gebruik te maken van het Re-integratiecentrum (RIC) in elke PI.

Tot de inwerkingtreding van de wet 'Straffen en Beschermen' geldt dat de gedetineerde toestemming moet geven voor het delen van informatie over de basisvoorwaarden. De wet treedt naar verwachting per 2021 in werking.

Voor een overzicht van relevante wetgeving voor dit hoofdstuk zie bijlage II.

3.1 Identiteitsbewijs

1) Alle (gedetineerde) burgers dienen een geldig identiteitsbewijs (ID-bewijs) te hebben. Dit betreft een (Nederlandse) identiteitskaart, een paspoort of een Nederlands vreemdelingendocument. Als zij daar niet over beschikken moeten zij dit (al dan niet met hulp) aanvragen bij de gemeente van inschrijving in de Basis Registratie Personen (BRP). Uitgangspunt is dat de gedetineerde zelf de kosten draagt van een nieuw identiteitsbewijs.

2) De PI screent elke gedetineerde bij aanvang van detentie op de aan- of afwezigheid van een geldig identiteitsbewijs. De PI informeert de gemeente van herkomst over een eventuele hulpvraag m.b.t. de aanvraag van een ID-bewijs⁶. Wanneer bij de screening blijkt dat een gedetineerde niet over een geldig identiteitsbewijs beschikt, onderneemt de casemanager van de PI samen met de gedetineerde (en eventuele andere partijen) actie om een geldig ID-bewijs te realiseren. Het is belangrijk dat de aanvraag van een nieuw identiteitsbewijs zo vroeg mogelijk tijdens detentie wordt gestart.

3) De PI neemt regie bij het aanvragen van een geldig identiteitsbewijs en faciliteert de gedetineerde. Gemeenten spannen zich in om de gedetineerde vóór het verlaten van de inrichting een geldig identiteitsbewijs te verstrekken. Indien nodig geeft de PI toegang aan de gemeenteambtenaar die het ID-bewijs moet verstrekken.

3.2 Onderdak

1) In principe keert de gedetineerde terug naar de gemeente van herkomst. Indien de gedetineerde zich in een andere gemeente wil vestigen, neemt de gemeente van herkomst contact op met de gemeente van hervestiging.

2) De PI gaat bij aanvang detentie met de gedetineerde na of er onderdak is en of er een hulpvraag is. De PI informeert de verantwoordelijke gemeente over een eventuele hulpvraag m.b.t. onderdak en/of huisvesting.

---

⁶ Dit geldt ook in gevallen van plaatsing in forensische zorg in een andere gemeente.

- 3) De gedetineerde schrijft zich, indien noodzakelijk, zo snel mogelijk in als woningzoekende. Het inschrijven gaat o.a. via woningcorporaties. Partijen faciliteren en ondersteunen de gedetineerde hierbij.
- 4) Gemeenten ondersteunen de gedetineerde bij het vinden van passend onderdak en indien noodzakelijk spannen zij zich in om tijdig passende huisvesting voor de (ex)-gedetineerde burger te vinden. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor inschrijving in de BRP (zo nodig middels een briefadres).
- 5) Indien huisvesting al aanwezig is, wordt met de gedetineerde besproken wat de (financiële) mogelijkheden én consequenties hiervan zijn om deze huisvesting te behouden.
- 6) Gemeenten zorgen zo veel mogelijk voor continuïteit van bestaande huisvesting / onderdak bij kortdurende detentie. Zo kan een onnodig dure uitzettingsprocedure, verlies van huisraad (inboedel) en dakloosheid worden voorkomen. Waar afspraken worden gemaakt tussen meerdere partijen voor het regelen van woonruimte, worden deze afspraken schriftelijk gecommuniceerd.
- 7) Als een gedetineerde tijdens detentie wordt ingeschreven in de gemeente waar de PI gevestigd is, zorgt de gemeente waar de betrokkene stond ingeschreven c.q. ingeschreven moet worden, ervoor dat deze zich na einde detentie kan inschrijven in de BRP en indien nodig een aanvraag om bijstand kan indienen. Dat kan de gemeente van herkomst zijn of een andere gemeente.

3.3 Werk en inkomen

3.3.1 Werk

- 1) Tijdens de fase van de integrale intake brengt DJI – met input van de gemeente en Reclassering – de arbeidssituatie van de gedetineerde vóór detentie in kaart (inclusief lopende activerings- of re-integratietrajecten). De PI informeert de gemeente van herkomst over een eventuele hulpvraag m.b.t. werk en inkomen. De gedetineerde gaat zo nodig (eventueel met hulp van de casemanager) tijdens en na de detentieperiode actief op zoek naar (betaalde) arbeid of dagbesteding.

In het Re-integratiecentrum van de PI (RIC) kan iedere gedetineerde gebruik maken van de faciliteiten om zich in te schrijven als werkzoekende en op vacatures reageren waarbij zo nodig ondersteuning wordt geboden. Dit geldt ook voor scholings- en onderwijsmogelijkheden of vormen van dagbesteding.

De PI draagt er, in overleg met de gemeente en de reclassering, zorg voor dat de gedetineerde via het eigen productiebedrijf In-Made maximaal wordt gefaciliteerd en gestimuleerd om toeleiding te vinden naar passende arbeid in zowel de extramurale fase, Ex-Made, als bij het einde van de detentie, zo nodig en waar mogelijk met behulp van cursussen, opleidingen en trainingen.

Iedere gedetineerde zonder startkwalificatie kan zich opgeven voor deelname aan de In-Made Praktijkschool, waar in de erkende leerbedrijven van In-Made een S-BB erkende praktijkverklaring (of onderdelen daarvan) behaald kan worden.

De gemeente en het UWV kunnen in hoge mate bijdragen aan het succes door de afronding van het leertraject te faciliteren indien het traject niet tijdens de detentieperiode kon worden voltooid.

- 2) Bij kortverblijvende gedetineerden worden waar mogelijk beroepsgerichte trajecten gestart die door de gedetineerden buiten de inrichting kunnen worden voortgezet. Het is ook mogelijk om lopende (onderwijs)trajecten die voor de detentieperiode zijn gestart voor te zetten. Daarnaast wordt

kortgedetineerden de mogelijkheid geboden zich in te schrijven als werkzoekende, sollicitatietraining te volgen en naar vacatures te zoeken.

3) De drie partijen zoeken samenwerking met het bedrijfsleven en non-profitinstellingen om de kans op aansluiting op de arbeidsmarkt tijdens en na detentie te vergroten.

Onder het bedrijfsleven vallen onder andere opdrachtgevers van penitentiaire productiebedrijven (In-Made), bedrijven waarmee gemeenten en DJI mantelcontracten hebben afgesloten, bedrijven in de directe omgeving van de PI en branches met een grote vraag naar praktisch geschoold werk, waar doorgaans geen VOG (Verklaring Omtrent Gedrag) voor is vereist (voeding, schoonmaak, bouw, horeca, metaal, productie, warehousing, recycling, etc.). Ook werkt DJI samen met sportverenigingen die via hun businessclubs gedetineerden bemiddelen naar werk (Werk via Sport).

4) Gemeenten beschikken over middelen die ingezet kunnen worden voor de arbeidstoeleiding in het kader van de Participatiewet. Gemeenten kunnen deze middelen inzetten voor re-integratietrajecten van gedetineerden. Daarmee kan een beroep op de bijstand worden vermeden, waarmee gemeenten besparen op hun uitkeringslasten.

□

3.3.2 Inkomen

1) De PI, de reclassering en de gemeente stellen bij aanvang van de detentie de wijze van inkomstenvergarig vóór detentie van de gedetineerde vast. Wanneer de gedetineerde voor detentie inkomen had uit arbeid, kan de gedetineerde onderzoeken of terugkeer bij deze werkgever mogelijk is.

2) De gedetineerde met een uitkering dient deze tijdig stop te (laten) zetten en tijdig een aanvraag voor een nieuwe uitkering na detentie in te dienen.

Indien de gedetineerde na detentie werkloos blijft of dreigt te raken en een (hernieuwd) beroep op een bijstandsuitkering op grond van de Participatiewet moet doen, moet de gedetineerde een aanvraag tot een uitkering indienen. De gemeente spant zich ervoor in om bij ontslag uit de PI – zo nodig – een uitkering te verlenen.

Zolang het recht op uitkering niet is vastgesteld, wordt bepaald of een voorschot bij vrijlating verstrekt kan worden.

Voorbeeld: City deal Zorg voor Veiligheid in de Stad. Tilburg en Breda (zie ook bijlage IV-C)

De vier maatregelen:

- Uitzondering kostendelersnorm: de kostendelersnorm niet toepassen wanneer een ex-gedetineerde na detentie tijdelijk inwoont bij iemand met een bijstandsuitkering.
- Herleven uitkering: het versneld realiseren van de bijstandsuitkering na detentie, voor gedetineerden die ook vóór detentie over een bijstandsuitkering beschikten.
- Verstrekken liquiditeit: op grond van bijzondere bijstand of een voorschot op de uitkering geld verstrekken aan ex-gedetineerden ten behoeve van het eerste levensonderhoud.
- Doorbetalen vaste lasten: het doorbetalen van bijvoorbeeld huur en nutsvoorzieningen gedurende detentie.

Zie www.AgendaStad.nl voor het evaluatierapport (in samenwerking met Breda).

3) De Participatiewet kent een 'vier weken zoektijd' voor jongeren tot 27 jaar oud. Zij moeten eerst vier weken zelf zoeken naar werk of scholing voordat zij in aanmerking kunnen komen voor een bijstandsuitkering of ondersteuning. Het is aan te raden om de laatste vier weken van verblijf in detentie samen te laten vallen met de zoektermijn van vier weken zoals bedoeld in de Participatiewet. Als de jongere aan de zoekverplichtingen heeft voldaan, maar geen werk of scholing heeft gevonden, kan per datum einde detentie een aanvraag om bijstand worden ingediend. De bijstand kan in deze gevallen ook per die datum worden toegekend indien aan de overige voorwaarden van de bijstand wordt voldaan. Deze jongere moet dan wel de gelegenheid hebben gekregen om zich vier weken voor het verlaten van de gevangenis bij het UWV te melden en invulling hebben gegeven aan de zoekverplichtingen tijdens deze vier weken. Partijen faciliteren deze mogelijkheid. De gedetineerde kan zich tijdens detentie digitaal inschrijven op www.werk.nl.

3.4 Schulden

1) *Direct bij aanvang van de detentie* wordt op initiatief van DJI samen met de gedetineerde een inventarisatie gemaakt van (het ontstaan van) eventuele schuldenproblematiek en vorderingen van het CJIB. De PI informeert de gemeente van herkomst over een eventuele hulpvraag m.b.t. schulden.

2) De gedetineerde wordt tijdens detentie al ondersteund bij het werken aan de eigen schuldenproblematiek. Bepaald wordt of de gedetineerde financieel zelfredzaam is en welke hulp nodig is om zelfstandig procedurele en administratieve handelingen te verrichten. Dit is voor de schuldhulpverleners van belang voor de bepaling van het in te zetten traject. Eventuele lopende schuldsaneringstrajecten worden zo veel mogelijk voortgezet.

3) De gemeente ondersteunt de gedetineerde zo nodig bij het vinden van een oplossing voor diens schuldenproblematiek en adviseert de PI hierover. De gemeente heeft hierbij de regie.

3.5 Zorg

3.5.1 Zorgverzekering

1) Een zorgverzekering is wettelijk verplicht en nodig voor het leveren of continueren van zorg na detentie.

2) De gedetineerde valt tijdens detentie onder de zorgverzekeringsafspraken van DJI. De gedetineerde kan daarom (indien nodig met hulp van de casemanager van de PI) bij aanvang van detentie de zorgverzekering opschorten en deze weer activeren bij het einde van de detentie.

3.5.2 Zorg

1) Direct bij aanvang van de detentie brengen op initiatief van DJI de drie partijen met de gedetineerde de zorgvragen en al lopende zorgtrajecten in kaart. De reclassering en gemeente leveren ten behoeve van deze screening informatie aan over al lopende zorgtrajecten die gecontinueerd moeten worden. Indien relevant wordt ook informatie uit het verleden gedeeld.

Als er een zorgvraag is, wordt de gedetineerde in de PI besproken in het Multi Disciplinair Overleg (MDO) en onder de aandacht gebracht van het Psycho Medisch Overleg (PMO).

2) Uitgangspunt van zorg tijdens detentie is continuïteit van zorg: het continueren tijdens en na detentie van al lopende zorgtrajecten, zowel somatische als psychische zorg (levensloop). De PI informeert zorgpartners van de gedetineerde over diens detentie en treedt met hen in overleg over de mogelijkheid

benodigde zorg te continueren. Indien dit niet mogelijk is, wordt met de zorgaanbieder nagegaan of de zorg tijdelijk kan worden opgeschort.

3) Indien er voor detentie al sprake was van ambulante forensische zorg als bijzondere voorwaarde, wordt deze zorg op grond van de bestaande indicatiestelling tijdens detentie gecontinueerd.

4) De PI is verantwoordelijk voor het aanbieden of faciliteren van de noodzakelijke zorg tijdens detentie. De casemanager richt zich niet op de inhoud van de zorg, maar op de continuïteit van de zorg en de informatieoverdracht die daarvoor strikt noodzakelijk is.

De gemeente is verantwoordelijk voor de zorg na detentie. De gedetineerde kan een beroep doen op gemeentelijke zorgvoorzieningen (bijv. Wmo).

3.6 Sociaal netwerk en slachtofferbewust en herstelgericht werken

3.6.1 Sociaal netwerk

1) Met de gedetineerde wordt bepaald of er een hulpvraag is m.b.t. een ondersteunend, positief sociaal netwerk. De gedetineerde krijgt tijdens detentie binnen de kaders van het detentieregime de gelegenheid het sociale netwerk te onderhouden en op te bouwen. Dat gebeurt via bezoek, post en telefonisch of digitaal contact.

De PI informeert de gemeente van herkomst of de gemeente van hervestiging over een eventuele hulpvraag m.b.t. het opbouwen of versterken van het sociaal netwerk.

2) Ook wordt tijdens de screening gevraagd of de gedetineerde verantwoordelijk is en/of zorg voor minderjarige kinderen heeft (kind-check), rekening houdend met eventueel aanwezige zorgsignalen, dan wel mantelzorger is. Indien dit het geval is zoekt de reclassering of de casemanager van de PI onmiddellijk contact met de gemeente van herkomst, zodat die de benodigde hulpverlening in werking kan zetten.

3) De PI biedt verschillende mogelijkheden om gedetineerde ouders en hun minderjarige kind(eren) al tijdens detentie te ondersteunen bij het onderhouden en verstevigen van de (opvoedkundige) relatie of hen daarop voor te bereiden.

Voorbeeld Gezinsbenadering PI's Leeuwarden en Veenhuizen (zie ook bijlage IV-E).

Gedetineerde vaders die gemotiveerd zijn om hun vaderrol serieus te nemen en de band met hun kind(eren) te verstevigen, komen in aanmerking voor deelname aan de gezinsbenadering. Informatie van binnen en buiten de PI wordt verzameld; zoals de situatie rondom het kind buiten en het belang van het kind. Een individueel plan van aanpak met specifieke doelen, activiteiten, workshops en trainingen wordt gemaakt door de gedetineerde, zijn familie, de casemanager van de PI en een casemanager van een externe organisatie indien het gezin voor detentie al in beeld was bij bijv. Jeugdzorg, Veilig Thuis of een (sociaal) wijkteam. Het plan is op maat, gericht op de behoeften en belangen van het kind en afhankelijk van de mogelijkheden.

4) Gemeenten ondersteunen zo nodig en waar mogelijk, o.a. vanuit de Wmo, de gedetineerde bij het onderhouden, verstevigen, herstellen of opbouwen van het sociaal netwerk. Het betrekken van steun uit de eigen sociale omgeving van de gedetineerde bij de re-integratie is essentieel (systeemgericht werken).

3.6.2 Slachtofferbewust en herstelgericht werken

- 1) Herstelgericht werken is een belangrijke opgave in de samenwerking. Vanaf de aanvang van detentie stimuleren reclassering en de PI de gedetineerde tot een bewustwordingsproces en het nemen van verantwoordelijkheid voor daden. De gedetineerde krijgt de gelegenheid meer inzicht te verwerven in de impact van het gepleegde delict en te werken aan een toekomstperspectief zonder nieuwe delicten en slachtoffers.
- 2) Tijdens de detentie gaan DJI en reclassering na of er sprake is van slachtoffers en nabestaanden en of de gedetineerde bereid is om in het kader van de re-integratie aan herstel te werken, herstel met slachtoffers en nabestaanden, de samenleving, het eigen sociaal netwerk en/of zichzelf.
- 3) De PI stimuleert en faciliteert activiteiten gericht op herstel en betreft daarbij lokale, regionale en landelijke netwerkpartners.
- 4) Bij het toekennen van externe vrijheden en detentiefasering kijken zowel de reclassering als DJI hoe met slachtofferbelangen rekening gehouden kan en moet worden. Dit vertaalt zich in afspraken zoals locatieverboden, - geboden, contactverboden en/of elektronisch toezicht. Bij zware gewelds- en/of zedenmisdriven wordt via de BIJ-regeling de burgemeester geïnformeerd.

Perspectief herstelbemiddeling

In samenwerking met partners zoals de reclassering, Perspectief herstelbemiddeling en ervaringsdeskundigen kunnen gedetineerden praten over schuld en schaamte en werken gedetineerden aan delictsbesef en slachtofferbewustzijn. Dergelijke trajecten worden aangeboden in onder andere de PI's Arnhem, Nieuwegein, Nieuwesluis, Leeuwarden, Heerhugowaard, Dordrecht en Krimpen. Deze mogelijkheden zullen in de komende jaren verruimd worden.

De gedetineerde of een cliënt van de reclassering kan in contact willen komen met zijn slachtoffer(s). Perspectief herstelbemiddeling bereidt dat gesprek voor en begeleidt het gesprek. De PI dan wel de reclassering zijn faciliterend en ondersteunend.

4. Werkproces

Voor een succesvolle re-integratie van gedetineerden moeten het gevangeniswezen, de reclassering en gemeenten vanaf aanvang van detentie gezamenlijk afstemmen. De PI neemt het initiatief. Zij bepalen per casus, samen met de gedetineerde hoe het re-integratietraject eruit gaat zien, wie welke taken uitvoert, welke doelen er behaald dienen te worden om de kans op recidive te verminderen, wie de regie daarover heeft, en hoe dat traject wordt gemonitord. In het Multi Disciplinair Overleg (MDO) onder voorzitterschap van het afdelingshoofd wordt het traject vastgesteld en wordt de voortgang daarvan besproken. Netwerkpartners kunnen voor het MDO worden uitgenodigd.

Voorbeeld Zwolle: 'Samen starten' – Zwolse aanpak t.a.v. re integratie van (ex) gedetineerden (zie ook bijlage IV-D)

In de eerste tien dagen van detentie (ongeacht het strafrechtelijke kader) wordt de Zwolse gedetineerde een trajectbepalingsoverleg aangeboden. Bij dit overleg dat plaatsvindt in PI Zwolle, zijn in ieder geval de casemanager, reclasseringswerker, nazorgcoördinator van de gemeente Zwolle én de gedetineerde aanwezig. Indien bekend schuiven ook de betrokken zorgpartners en/of sociaal netwerk van de gedetineerde aan.

Er wordt richting bepaald in de aanloop naar het opstellen van een detentie & re integratieplan.

Afgestemd wordt welke zorg voorafgaande aan detentie aanwezig was en indien bekend, welke lopende (justitie)trajecten er zijn en, afhankelijk van het kader en duur van de detentie, wat de wens van de gedetineerde is t.a.v. zijn resocialisatie. Alle verkregen input wordt door de casemanager meegenomen ten behoeve van het opstellen van een D&R-plan.

Door als samenwerkende partners 'samen te starten' worden de drie organisaties én de gedetineerde in positie gezet, weet iedere partij de volledige context en wordt de verantwoordelijkheid voor een succesvolle re-integratie onderling verdeeld en gedeeld, vanaf dag 1 van detentie.

4.1 Instroom in detentie

Instromen in een PI kan op drie manieren:

a. Via preventieve/voorlopige hechtenis

Een verdachte wordt door de politie aangehouden en door het Openbaar Ministerie (OM) bij de rechter-commissaris (RC) voorgeleid. De RC beveelt de inbewaringstelling (het eerste gedeelte van de voorlopige hechtenis). De verdachte wordt in afwachting van de rechtszaak in het Huis van Bewaring (HvB) geplaatst in (indien mogelijk) het arrondissement waar de gedetineerde vervolgd zal worden of in een aanpalend arrondissement (behoudens speciale groepen, zoals vrouwen of personen verdacht van een terroristisch misdrijf).

Na veroordeling door de rechter tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt de veroordeelde voor het uitzitten van de straf vanuit het HvB overgeplaatst naar een gevangenis in het arrondissement waar de gedetineerde gaat uitstromen of een aanpalend arrondissement (behoudens speciale groepen).

b. Via de zelfmeldprocedure

De rechter heeft de veroordeelde een zogenaamd 'lopend vonnis' gegeven. Hierbij is geen sprake van preventieve hechtenis. Na het onherroepelijk worden van het vonnis ontvangt de veroordeelde van DJI zo spoedig mogelijk een schriftelijke oproep om zich bij een PI te melden voor de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf. De veroordeelde moet zich zelf melden bij de PI. De veroordeelde wordt vervolgens

geplaatst in een gevangenis in het arrondissement waar de veroordeelde gaat uitstromen of een aanpalend arrondissement (behoudens speciale groepen).

Goed voorbeeld: Instroomoverleg Noord (zie ook bijlage IV-A)

De regionale frontoffice van DJI verzamelt informatie over de nieuw ingestroomde Friese gedetineerden in de PI Leeuwarden. Netwerkpartners zoals reclassering, politie, wijkteams, doorzorgcoördinatoren en maatschappelijke opvang nemen deel aan een instroomoverleg in het Veiligheidshuis. Er ontstaat een gemeenschappelijk beeld van de gedetineerde en het te volgen traject. Een interne casemanager van de PI wordt gekoppeld aan een externe casemanager vanuit de netwerkpartners; samen houden ze contact met de gedetineerde, die zelf verantwoordelijk is voor het eigen plan.

Wanneer de gedetineerde uitstroomt, vindt een warme overdracht plaats aan de benodigde netwerkpartners. Terug in de samenleving blijft signalering nodig om recidive te voorkomen.

c. Als aangehouden arrestant

Een arrestant is (anders dan bij de politie) een persoon die

- zich niet gemeld heeft na een oproep tot de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf;
- een opgelegde boete niet heeft betaald;
- een taakstraf niet heeft uitgevoerd;
- of zich onttrokken heeft uit eerdere detentie.

De veroordeelde wordt dan door de politie opgespoord en aangehouden, eventueel tijdelijk in een politiecel geplaatst en vervolgens door de Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O) naar één van de vijf arrestantenlocaties van DJI vervoerd (PI's Grave, Middelburg, Lelystad, Schiphol en Alphen a/d Rijn). Van regionale plaatsing (d.w.z. in het arrondissement van herkomst of een aanpalend arrondissement) is dan ook vaak geen sprake.

De veroordeelde verblijft maximaal acht weken in een arrestantenlocatie. De veroordeelde wordt (bij een langere straf) vervolgens overgeplaatst naar een reguliere PI. In een arrestantenlocatie wordt een sober dagprogramma aangeboden met activiteiten waarop een gedetineerde op grond van de Pbw minimaal recht heeft, zoals luchten, recreatie, bezoek, bibliotheek en geestelijke verzorging, maar zonder arbeid.

4.2 Werkwijze DJI

Voor de bovenbeschreven groepen (preventief gehechten, zelfmelders en arrestanten) moeten de volgende stappen worden doorlopen:

Binnen tien werk dagen na binnenkomst in de PI:

1. neemt de casemanager in de PI het initiatief om informatie op te halen bij de gemeente en zo nodig de reclassering ten behoeve van de screening en integrale intake op de vijf basisvoorwaarden en het sociaal netwerk van de gedetineerde burger.

Wanneer de gemeente bij de melding begin detentie de urgentie/noodzaak inziet van onmiddellijk contact met de casemanager neemt zij daartoe het initiatief.

2. vult de gedetineerde de Reflector in (een korte digitale vragenlijst die de gedetineerde inzicht geeft in de eigen persoon, (on-)mogelijkheden en ambities) en doet een korte taaltoets. Bij vermoeden van een licht verstandelijke beperking (lvb) kan de SCIL worden afgenomen. De SCIL is een

instrument om snel het vermoeden van een (licht) verstandelijke beperking te kunnen onderbouwen.

3. krijgt de gedetineerde voorlichting over de mogelijkheden om tijdens het verblijf in de PI in het Re-integratiecentrum (RIC) te werken aan de eigen re-integratie door arbeid, onderwijs, re-integratietrainingen en sport. De gedetineerde krijgt ook voorlichting over deelname aan interventies die de kans op recidive kunnen verminderen en de rol daarvan in het Detentie- en Re-integratietraject (D&R-traject).
4. deelt de casemanager van de PI de gegevens over de hulpvragen die de gedetineerde heeft op de vijf basisvoorwaarden en het sociaal netwerk met de reclassering en de betrokken gemeente.

Binnen uiterlijk vier weken na binnenkomst in de PI:

5. bepalen de drie partijen in gezamenlijk overleg (op initiatief van DJI) samen met de gedetineerde: het D&R-traject, wie welke taken en verantwoordelijkheden daarin heeft, wie de regie voert op de re-integratie-activiteiten en hoe de voortgang van dit traject wordt gemonitord (het opstellen en bijstellen van het D&R-plan). Afspraken hierover worden vastgelegd in het D&R-plan. De vaststelling van het D&R-plan gebeurt op basis van de intake en screening en de Reflector in het eerste periodieke afstemmingsoverleg (het Multi Disciplinair Overleg (MDO)). Reeds eerder in gang gezette interventies op de vijf basisvoorwaarden en het sociaal netwerk worden waar nodig tijdens detentie gecontinueerd.

Voor preventief gehechten geldt dat nog vóór de inhoudelijke behandeling van de strafzaak door de rechter, het re-integratietraject in gang kan worden gezet.

Vanaf vier weken na binnenkomst in de PI:

6. monitort het MDO eens in de zes weken de uitvoering van het D&R-plan en stelt het plan zo nodig bij. Zo mogelijk in aanwezigheid van de gedetineerde en zo nodig in aanwezigheid van de netwerkpartners.

Voor ontslag uit (intra- of extramurale) detentie:

7. stemmen de PI, reclassering en gemeenten af welke interventies na detentie moeten worden voortgezet of opgestart en gaan zij samen na welke inzet nog nodig is m.b.t. de basisvoorwaarden en het sociaal netwerk.

Extramurale tenuitvoerlegging D&R plan

8. In het D&R-plan kan op advies van de PI, reclassering en gemeenten worden opgenomen dat een deel van de detentie extramuraal ten uitvoer wordt gelegd, welke voorwaarden daaraan zijn verbonden en wie op de naleving van die voorwaarden toezicht houdt. Bij het advies houdt de reclassering rekening met voorwaarden die in het rechterlijk vonnis kunnen zijn opgelegd. De voorwaarden bij de detentiefasering en verlof moeten daar direct aan gekoppeld zijn. In de gevallen dat het vonnis geen voorwaarden kent, beslist de directeur van de PI. De directeur laat zich voorafgaande adviseren door de reclassering en desgewenst de gemeente
9. Extramuraal tenuitvoerlegging van detentie kan plaatsvinden op grond van:

- a. art. 15.5 en 43.3 Pbw in een GGZ-instelling of een RIBW (Regionale Instelling voor Beschermde Woonvormen);
  - b. de maatregel ISD (Inrichting Stelselmatige Daders) in een GGZ instelling, een RIBW of thuis;
  - c. een penitentiaal programma (PP) in een RIBW of thuis;
  - d. detentiefasering (plaatsing in een beperkt beveiligde inrichting (BBI) of een zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI));
  - e. voorwaardelijke veroordeling na detentie;
  - f. voorwaardelijke invrijheidstelling.
10. DJI (i.c. Directie Forensische Zorg) is verantwoordelijk voor de inkoop van voldoende beschikbare forensische zorg (voorzieningen).
11. Gemeenten zijn bij plaatsingen o.g.v. art. 43.3 Pbw, het penitentiaal programma en de extramuraal fase van de ISD verantwoordelijk voor het verstrekken van sociale uitkeringen (Participatiewet).
12. DJI is eindverantwoordelijk voor de extramuraal tenuitvoerlegging van detentie. De toezichthouder rapporteert periodiek aan de directeur van de PI over het verloop van de extramuraal detentie (alleen indien de directeur daartoe opdracht heeft gegeven).
13. DJI, reclassering en gemeenten monitoren de voortgang van het extramuraal detentietraject in het tussentijds afstemmingsoverleg (bijv. in het MDO) en nodigen, indien gewenst, de andere betrokken samenwerkingspartners uit om daarbij aanwezig te zijn.

Uitstroom met of zonder justitiële titel

14. Indien er een hulpvraag is na ontslag uit detentie en geen justitiële titel meer, is de gemeente verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van zorgvoorzieningen en begeleiding vanuit het gemeentelijk domein. Dit wordt in vrijwillig kader gecontinueerd.
15. Indien er na ontslag uit detentie nog wel sprake is van een justitiële titel (voorwaardelijke gevangenisstraf of voorwaardelijke invrijheidstelling) dan bepalen de reclassering en de gemeente voorafgaand aan het ontslag welk traject op welke wijze in dit kader wordt gecontinueerd. In dat geval is de reclassering de toezichthouder.
- Bij overtreding van de voorwaarden informeert de reclassering het OM of de Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidsstelling (CVv.i) over de ernst van de overtreding en adviseert zij over de te nemen stappen.
- Bij overtreding van de bijzondere voorwaarden zijn er voor de CVv.i. drie mogelijkheden: een waarschuwing geven, het wijzigen of aanscherpen van de voorwaarden of het geheel of gedeeltelijk herroepen van de voorwaardelijke invrijheidstelling. In dat geval dient het CVv.i. een vordering in bij de rechter. Pleegt de veroordeelde een nieuw strafbaar feit dan kan de rechter beslissen dat de veroordeelde alsnog het resterende deel van de gevangenisstraf of een deel ervan moet uitzitten. Dit komt bovenop de opgelegde straf voor het nieuwe feit.
- Voor overtreding van de voorwaarden bij een voorwaardelijk strafdeel kan het OM tenuitvoerlegging vorderen bij de rechter.

Voorbeeld: Regionale voorzieningen in Noord Nederland (zie ook bijlage IV-A)

Indien de gedetineerde voorafgaand aan plaatsing niet is besproken in een casusoverleg Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) of ZSM¹, wordt de gedetineerde na de intake besproken in een zogenaamd periodiek instroom/casusoverleg tussen DJI, gemeenten en reclassering en eventuele andere betrokken partners. Dit instroomoverleg kan plaatsvinden in een PI of elders, bijvoorbeeld in het ZVH. Idealiter vindt het instroomoverleg binnen de PI plaats omdat dan de gedetineerde in persoon aanwezig kan zijn. Dat heeft twee voordelen:

- 1) de gedetineerde wordt verantwoordelijk gemaakt voor het eigen D&R plan;
- 2) er kan in het bijzijn van de gedetineerde (en uiteraard met diens instemming) meer keteninformatie worden uitgewisseld.

4.3 Rol Reclassering

Er zijn 3 reclasseringsorganisaties in Nederland:

- Reclassering Nederland
- Stichting verslavingsreclassering GGZ (SVG)
- Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering (LJ&R)

Het wettelijk/bestuurlijk kader voor de organisaties is de reclasseringsregeling 1995ev.

De reclassering heeft betrokkenheid in alle fasen van het strafproces. De belangrijkste werkzaamheden die de reclassering uitvoert zijn advies, toezicht en werkstraffen. De reclassering werkt samen met justitiële partners (OM en DJI) en met overige partners in het sociaal domein en (forensische)zorg.

De reclassering is aanwezig bij de ZSM tafels en screent op die plek alle personen die worden aangehouden. Als duidelijk is dat er sprake is van problematiek die samenhangt met het gepleegde delict, kan de reclassering al in deze fase het OM adviseren over de verdere afdoening en eventuele voorwaarden daarbij. Gedetineerden die na deze 6-uursfase in verzekering worden gesteld kunnen worden bezocht in het kader van vroeghulp. De reclassering bezoekt deze verdachten op basis van de eerste screening als daartoe aanleiding is. Na de vroeghulp kan de reclassering adviseren over schorsing en de voorwaarden daarbij.

Als de verdachte in bewaring wordt gesteld kan de reclassering ook in deze fase adviseren over schorsing (met voorwaarden). De reclassering houdt toezicht op deze voorwaarden en rapporteert hierover voor de rechtszitting. Als er geen schorsing plaatsvindt krijgt de reclassering in veel gevallen opdracht om ten behoeve van de zitting een reclasseringsadvies op te stellen. De reclassering doet dit op basis van het diagnose-instrument RISC en de professionele inschatting van de reclasseringswerker.

Als de verdachte in de PI verblijft zal de reclassering dit advies afstemmen met de betrokken casemanager van DJI en waar mogelijk al met de gemeente van herkomst.

Gedurende het verblijf in de PI is de reclassering betrokken bij het adviseren en uitvoeren van (onderdelen) van het detentie en re-integratieplan. De reclassering voert erkende justitiële interventies uit en richt zich op het voorbereiden van voorwaarden die zijn gekoppeld aan de detentiefasering en aansluitend reclasseringstoezicht.

Na de detentie is in een aantal gevallen sprake van aansluitend reclasseringstoezicht bij het voorwaardelijk strafdeel. De reclassering werkt hierbij nauw samen met de gemeente van herkomst, voorzieningen binnen het sociaal domein en forensische zorginstellingen als dit onderdeel uitmaakt van de gestelde voorwaarden.

Bureau Buitenland

Namens de drie reclasseringsorganisaties begeleidt Bureau Buitenland Nederlanders in buitenlandse detentie. Deze begeleiding is vrijwillig en stopt als de buitenlandse detentie wordt beëindigd. Als de in het buitenland gedetineerde burger daar toestemming voor geeft meldt Bureau Buitenland aan bij de afkomstgemeente. Bureau Buitenland stemt met de gemeente af over de vijf basisvoorwaarden.

4.4 Rol Gemeenten

Elke burger heeft in het dagelijks leven met de overheid te maken. Of het nu gaat om het betalen van landelijke belasting, het rijden over Provinciale wegen of het aanvragen van een gemeentelijke vergunning voor een dakkapel. De gemeente is de overheidslaag die het dichtst bij de burger staat en waar vrijwel

iedereen die uit detentie komt mee te maken krijgt. Of het gaat om een uitkering, een woning of andere zaken, zoals schulden: in veel gevallen kom je bij de gemeente uit.

De gemeente heeft de wettelijke opdracht zaken voor zijn burgers te regelen, als ze dat zelf niet kunnen of in aanvulling op hun eigen inspanningen. Niet toevallig is dat het geval bij de vijf basisvoorwaarden die centraal staan in deze handreiking: ID, Onderdak, Werk & inkomen, schulden en zorg. Die wettelijke opdracht is opgenomen in diverse wetten, die te vinden zijn in bijlage II van deze handreiking. Het ligt dus voor de hand dat de gemeente na detentie de regie heeft op het geheel aan re-integratieactiviteiten.

Die regierol ligt voor de hand, maar is zelf nergens als zodanig vastgelegd: nergens in een wet is bepaald dat gemeenten specifiek verantwoordelijk zijn voor de re-integratie van ex-gedetineerden. De reden hiervoor ligt voor de hand: als 'doelgroep' zijn ex-gedetineerden niet uniek en wie begint doelgroepen in een wet te benoemen begeeft zich op een lastig terrein. Daarom is ervoor gekozen de rol van de gemeente in algemene bewoordingen te omschrijven, zodat heel diverse doelgroepen daar profijt van hebben.

Een ander belangrijk gegeven is dat een gemeente een zelfstandige overheidslaag is, die over het algemeen geen verantwoording hoeft af te leggen aan andere overheden. Het is de eigen Gemeenteraad aan wie primair verantwoording wordt afgelegd. Zolang de gemeente zijn wettelijke taak invult is er dus de nodige beleidsruimte om zaken anders te regelen dan bij de buurgemeente en andere prioriteiten te stellen. In het meest extreme geval zal een gemeente ervoor kiezen om ex-gedetineerden te behandelen als alle andere burgers: hun straf zit erop en ze zijn weer 'gewone' burgers. Vaak speelt hierbij ook een rol dat veel gemeenten slechts een enkele keer per jaar meemaken dat iemand uit detentie terugkeert, terwijl grotere gemeenten hier vele malen per dag mee te maken hebben. Dat betekent niet dat zo'n gemeente geen oog heeft voor de problemen van deze groep. Wie dat nodig heeft krijgt het 'maatwerk' waar behoefte aan is. Andere – meestal grotere – gemeenten hebben echter wel een aparte afdeling waar men weet wie vrij komt en welke vragen er bij de ex-gedetineerde leven.

Vanwege het bovenstaande is het niet goed mogelijk een werkproces te beschrijven dat geldt voor alle gemeenten. Het blijft zaak om per gemeente na te gaan hoe zaken zijn geregeld. Daarbij is de kennis van de casemanagers van de PI's vaak heel waardevol. Zij hebben de contacten bij de grotere gemeenten en weten hoe zaken in de praktijk geregeld zijn.

Goed voorbeeld: Detentie en terugkeer Amsterdam (zie ook bijlage IV-B)

Het programma Detentie en Terugkeer van de gemeente Amsterdam, onderdeel van het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ), coördineert en faciliteert de samenwerking tussen de gemeente en strafzorgpartners. Vanaf het begin van detentie wordt er door de gemeenten en reclassering intensief samengewerkt met DJI /JC Zaanstad. Zo kan met de gedetineerde, diens netwerk en de betrokken organisaties *tijdig en tijdens* de detentie worden gewerkt aan het plan voor terugkeer. Dit om de kans op een succesvolle terugkeer zo groot mogelijk te maken en (potentiële) criminele carrières te doorbreken¹.

4.5 Rol Zorg- en Veiligheidshuizen

De samenwerkende zorg- en veiligheidshuizen hebben naar aanleiding van de maatschappelijke opgave die er ligt rond re-integratie (ex-)gedetineerden een gemeenschappelijk aanbod dienstverlening ontwikkeld, dat is gericht op het terugdringen van veiligheidsrisico's. Het doel is dat in elke regio gemeenten en ketenpartners kunnen rekenen op dezelfde basisdienstverlening: procesregie en expertise.

Basistaak van elk Zorg- en Veiligheidshuis is het leveren van procesregie op de samenwerking als voldaan wordt aan de landelijke criteria:

- Er is sprake van meerdere problemen (multiprobleem) die op meer dan één leefgebied spelen en die (naar verwachting) leiden tot crimineel en/of overlastgevend gedrag of verder afglijden.
- Samenwerking tussen meerdere ketens (minimaal dwang en drang) is nodig om tot een effectieve aanpak te komen; het is in de reguliere samenwerking tussen partners binnen één keten niet mogelijk om deze problematiek effectief aan te pakken.
- De problematiek wordt beïnvloed door en heeft impact op het (gezins)systeem en/of de directe sociale leefomgeving (of wordt verwacht dat te gaan hebben).
- Of er is sprake van ernstige lokale of gebiedsgebonden veiligheidsproblematiek, die vraagt om een ketenoverstijgende aanpak.

Specifiek voor de doelgroep (ex)gedetineerden geldt dat in ieder geval kunnen worden aangemeld bij de Zorg- en Veiligheidshuizen:

- (ex-)gedetineerden met een lopende persoonsgerichte aanpak binnen het ZVH
- (ex-)gedetineerden met een ISD-maatregel (Inrichting voor stelselmatige daders)
- (ex-)gedetineerden met een TBS-maatregel (terbeschikkingstelling)

In deze gevallen is er immers per definitie sprake van complexe problematiek.

Voor (ex-)gedetineerden die vallen onder de BIJ-regeling (Bestuurlijke Informatievoorziening Justitiabelen) bieden de Zorg- en Veiligheidshuizen hun informatiepositie aan voor verrijking en duiding van de BIJ-melding, met zo nodig een persoonsgerichte aanpak.

Naast de basistaak kunnen Zorg- en Veiligheidshuizen lokaal maatwerk aanbieden. Dat kan bijvoorbeeld door de coördinatie op de re-integratie ex-gedetineerden te verzorgen. Ook zijn er Zorg- en veiligheidshuizen die de rol van BIJ-gemandateerde vervullen voor een of meerdere gemeenten. Het gaat hierbij om gemeentelijke taken en de uitvoering door het Zorg- en Veiligheidshuis vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de respectievelijke gemeente.

Bijlage I Overige kaders en achtergronden

A. Bijdrageregeling voor begeleiding van (ex-)gedetineerde burgers

Sinds 2014 kunnen gemeenten voor re-integratietrajecten van hun (ex-)gedetineerde burgers een bijdrage aanvragen bij DJI de zogeheten 'Van der Staaij-gelden'. Het beschikbare budget bedraagt op jaarbasis 2,4 miljoen euro. De bijdrageregeling is primair gericht op trajecten voor werk en onderdak, maar kan ook worden gebruikt voor de andere basisvoorwaarden. Gemeenten kunnen de aanvraag mede namens andere gemeenten, zorg- en veiligheidshuizen en/of maatschappelijke organisaties indienen.

De gemeentelijke beleidsautonomie vormt het uitgangspunt voor de bijdrageregeling. De gemeenten bepalen welke trajecten passen binnen het gemeentelijk re-integratiebeleid en welke trajecten noodzakelijk zijn voor (ex-)gedetineerde burgers die zich vestigen in de desbetreffende gemeente. In de praktijk is gebleken dat gemeenten de bijdragen voor uiteenlopende activiteiten inzetten. Dit varieert van voorlichting aan gedetineerden in PI's tot (tijdelijke) opname in begeleide woonvormvoorzieningen. De trajecten vormen veelal een brug tussen het moment van vrijlating en doorloop naar reguliere gemeentelijke en zorgvoorzieningen.

B. Forensische zorg na detentie in een voorwaardelijk kader

Als er sprake is van forensische zorg na detentie dan is de reclassering daar als toezichthouder bij betrokken. Als forensische zorg al vóór of tijdens detentie is gestart dan is het vanuit de levensloopbenadering van belang dat deze zorg ook na detentie kan doorgaan. Als er na detentie nog sprake is van reclasseringstoezicht dan draagt de reclassering zorg voor de continuïteit van de zorg door een plaatsingsbrief. Als na beëindiging van de forensische zorgtitel toch nog (forensische) zorg noodzakelijk is, dan stemmen reclassering, zorginstelling en gemeente tijdig af over de vervolgzorg en vervolffinanciering. De reclassering en zorginstelling zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor deze afstemming. Er kan sprake zijn van continuering op grond van een indicatie voor langdurige zorg (Wlz), directe financiering door de gemeente middels de Wmo of aanspraak op grond van de Zorgverzekeringswet (Zvw).

C. BIJ-melding

De burgemeester van een gemeente die is aangesloten bij de BIJ-regeling (Bestuurlijke Informatie Justitiabelen), ontvangt BIJ-melding over de aanstaande terugkeer of het verlof van gedetineerden die zijn veroordeeld voor ernstige gewelds- of zedenmisdrijven, met vermelding van het gepleegde delict. Vervolgens kan de burgemeester beoordelen of er als gevolg van deze terugkeer of verlof verstoringen van de openbare orde kunnen ontstaan.

De burgemeester beslist vervolgens of er maatregelen moeten worden getroffen om deze verstoringen te voorkomen. Dit is niet alleen bedoeld voor de bescherming van de belangen van de samenleving en het slachtoffer, maar ook ter voorkoming van problemen voor de (ex-)gedetineerde. De BIJ-regeling is overigens niet alleen van toepassing op gedetineerden maar ook op veroordeelden tot een PIJ of TBS.

Om tot een BIJ-melding te komen, wordt door een medewerker van een PI een melding ingevuld in het programma "TULP-selectie". In deze melding staat het adres waar de gedetineerde het verlof gaat doorbrengen, of waarheen de gedetineerde verplaatst wordt. Ook de gestelde voorwaarden (bijvoorbeeld een contact- of locatieverbod) worden in de melding opgenomen. Deze melding uit TULP-selectie wordt via de mail gestuurd naar het Informatiepunt Detentieverloop (IDV) ten behoeve van het informeren van slachtoffers, en digitaal naar Justid via het Informatieportaal Justitiabelen (Injus).

Bij Justid wordt op basis van het verlof- of verblijfadres in de melding een bericht gestuurd naar de gemandateerde persoon van de deelnemende gemeente waar de gedetineerde zich gaat bevinden. Ook bij einddatum detentie gaat er via Injus een melding naar de deelnemende gemeenten.

De melding wordt eveneens aan de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie verstuurd, die vervolgens de landelijke politiebesteden raadpleegt en op basis daarvan een adviesrapport aan de gemandateerde persoon en de regionale eenheid stuurt.

De gemandateerde persoon kan op basis van de BIJ-melding - binnen een vastgesteld kader - informatie verzamelen om vast te stellen of er risico's zijn voor de openbare orde en veiligheid en op basis daarvan een advies aan de burgemeester uitbrengen.

De burgemeester kan binnen de bestaande bevoegdheden acties ondernemen. Daarnaast kan de burgemeester lokale partners inschakelen, bijvoorbeeld binnen de bestaande overlegstructuren zoals het driehoeksoverleg. De burgemeester kan vervolgens, waar het de taakuitvoering van de politie betreft in afstemming met de officier van justitie en politie in het driehoeksoverleg (artikel 14 Politiewet 1993), besluiten maatregelen te treffen.

Bijlage II   Relevante wet- en[□] regelgeving

Wet- en regelgeving identiteitsbewijs

Wet op de uitgebreide identificatieplicht

Op grond van de Wet op de uitgebreide identificatieplicht⁷ moeten alle Nederlandse burgers, dus ook gedetineerde burgers, beschikken over een geldig identiteitsbewijs. Het is strafbaar om geen geldig identiteitsbewijs te kunnen of willen laten zien. Een identiteitsbewijs is noodzakelijk om gebruik te mogen maken van publieke voorzieningen, zoals een uitkering, een opname bij een zorginstelling en voor (maatschappelijke) opvang.

Paspoortwet

Alleen de burgemeester van de gemeente waar de gedetineerde burger staat ingeschreven, is bevoegd om een paspoort of Nederlandse ID-kaart uit te geven (art. 40 Paspoortwet⁸). Voor de uitgifte van ID-bewijzen is de afdeling Burgerzaken van de gemeente bevoegd en verantwoordelijk.

De Paspoortwet (art. 28, 3e lid) regelt dat de aanvraag ook op een andere wijze (schriftelijk of op bezoek bij de aanvrager) kan geschieden als het om zwaarwegende redenen (bijvoorbeeld medische redenen) voor de aanvrager niet mogelijk is om in persoon te verschijnen. In dat geval kan bij het aanvragen van een paspoort (dus niet bij een ID-kaart) gebruik worden gemaakt van een zogenaamde Mobiel Aanvraagstation.

Besluit paspoortgelden

De kosten voor de aanschaf van een nieuw identiteitsbewijs zijn voor de gedetineerde. Als deze aantoonbaar niet over voldoende financiële middelen beschikt, zijn er mogelijkheden om het identiteitsbewijs tegen gereduceerd tarief of gratis te verstrekken. Het Besluit paspoortgelden en artikel 255 van de Gemeentewet⁹ houden rekening met de mogelijkheid dat de gemeente aan betrokkene geheel of gedeeltelijk kwijtschelding verleent van de gemeentelijke leges voor het reisdocument (art. 2, tweede lid Besluit Paspoortgelden).

Wet- en regelgeving onderdak

Wet Basisregistratie Personen (BRP)

De Wet Basisregistratie Personen (Wet BRP) vormt het wettelijke kader voor de basisregistratie van personen. Iedere burger, dus ook de gedetineerde burger, is verantwoordelijk om zich in te schrijven in de BRP. Het gevangeniswezen en gemeenten faciliteren de (ex-)gedetineerde om zich in te kunnen schrijven. Op grond van artikel 2.42 van de Wet BRP kan als briefadresgever worden gekozen

- een natuurlijke persoon die als ingezetene is ingeschreven in de BRP; of
- een rechtspersoon, die zijn zetel in Nederland heeft en die door het college van burgemeester en wethouders is aangewezen om als briefadresgever in zijn gemeente op te treden.

Huisvestingswet 2014

Uitgangspunt van de Huisvestingswet¹⁰ 2014 is de vrijheid van vestiging: dat iedereen kan gaan wonen waar hij of zij dat wil. Gemeenten mogen deze vrijheid alleen beperken als dat nodig is. Het recht op vrije

---

⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/29218/kst-2921822?resultIndex=2&sorttype=1&sortorder=4>

⁸ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0005212>

⁹ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0005264>

¹⁰ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0005674/>

vestiging is mede vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de Wet maatschappelijke ondersteuning¹¹ (Wmo) biedt burgers de ruimte zich te vestigen waar ze dat willen en regelt de landelijke toegankelijkheid van voorzieningen als Beschermd Wonen en Maatschappelijke opvang. De Huisvestingswet 2014 biedt gemeenten instrumenten om te sturen in de verdeling van woonruimte en de samenstelling van de woonruimtevoorraad. Het is de gemeenten niet langer toegestaan in convenanten e.d. afspraken te maken over de verdeling van woonruimte of wijzigingen in de woonruimtevoorraad vast te leggen, dus ook niet ten aanzien van ex-gedetineerden. Gemeenten moeten nu een nieuwe verordening opstellen wanneer zij willen sturen in de woonruimteverdeling, waarin een doelgroep expliciet moet worden benoemd. Een verordening vormt inbreuk op de vrijheid van vestiging en mag alleen worden toegepast bij een bepaalde mate van schaarste.

Wet- en regelgeving werk & inkomen

Geen recht op uitkering tijdens detentie.

Uitkeringen die worden uitgevoerd door UWV

- Het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) voert de WW-, ZW-, WAZO-, WIA-, WAO-, WAZ-, Wajong-, IOW-uitkering en de Toeslagenwet uit.
- Wanneer iemand rechtens zijn vrijheid is ontnomen is er geen recht op een WW-, ZW-, WAZO-, WIA-, WAO-, WAZ-, Wajong- of IOW-uitkering.
- De persoon met een uitkering die in detentie is geraakt moet dit direct aan het UWV doorgeven. UWV zal onderzoeken of de detentie gevolgen heeft voor de uitkering. De uitkering zal mogelijk gestopt worden. Als er sprake is van een vrijheidsontneming en de uitkeringsontvanger geeft dit niet aan UWV door dan wordt de informatieplicht overtreden en dan zal naast een terugvordering van de eventueel onverschuldigd betaalde uitkering ook een boete worden opgelegd.
- Wanneer de uitkering is gestopt wegens vrijheidsontneming en na verloop van tijd wijzigt de vorm van detentie of is er niet langer sprake van detentie en vrijheidsontneming dan kan het recht op uitkering, onder bepaalde voorwaarden, weer tot uitbetaling komen.
- Betrokkene kan dan (telefonisch) contact opnemen met UWV en verzoeken de uitkering te laten herleven.
- Voor het eventueel voortzetten van de uitkering heeft betrokkene een geldig legitimatiebewijs nodig en het ontslagbewijs dat hij niet langer bij DJI is ingesloten.

Uitkeringen die worden uitgevoerd door SVB

- De Sociale Verzekeringsbank (SVB) voert de ANW-, AIO-, AOW- uitkering uit.
- Wanneer iemand rechtens zijn vrijheid is ontnomen heeft deze geen recht de AIO-, AOW-, ANW- uitkering.
- Het recht op de AIO-uitkering vervalt vanaf dag 1. Het recht op de AOW- en ANW- uitkering vervalt wanneer iemand langer dan 30 dagen is gedetineerd.
- Klanten zijn verplicht om aan de SVB door te geven als ze gedetineerd worden.
- DJI stuurt ook een signaal naar de SVB wanneer een persoon is gedetineerd. De SVB kan dat signaal gebruiken om zijn uitkeringsbestand te vergelijken. Wanneer blijkt dat iemand (langer dan 30 dagen) is gedetineerd, wordt de uitkering gestopt.
- De ex-gedetineerde moet opnieuw een aanvraag doen bij de SVB opdat het recht op uitkering opnieuw kan worden beoordeeld en om het recht op uitkering te laten herleven.

---

¹¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/2018-11-17>

- De gedetineerde ontvangt bij vertrek uit een PI een ontslagbewijs. Hiermee dient hij zich weer te melden bij de SVB.
- DJI stuurt de SVB geen bericht wanneer de persoon de PI verlaat.

Uitkeringen die worden uitgevoerd door gemeenten

- Gemeenten voeren de Participatiewet, Wet IOAW en de wet IOAZ uit.
- Zodra iemand rechtens zijn vrijheid is ontnomen bestaat er vanaf dag één geen recht op (algemene en bijzondere) bijstand, dan wel een IOAW/IOAZ- uitkering.
- Het is primair de verantwoordelijkheid van de gedetineerde zelf om van de detentie onverwijld melding te (laten) maken bij de gemeente.
- Om naast de inlichtingenplicht van de bijstandsgerechtigde te borgen dat er geen onverschuldigde uitkeringen worden verstrekt, is er voor gemeenten per 1 mei 2000 een koppeling gerealiseerd tussen de Dienst Justitiële Inrichting (DJI) en het Inlichtingenbureau (IB). DJI levert IB dagelijks (op alle werkdagen) een overzicht van alle nieuwe insluitingen.
- Het IB is het uitvoeringsorgaan voor gemeenten dat de bestandsvergelijkingen maakt tussen lopende bijstandsuitkeringen en actuele detenties.
- Indien er sprake is van detentie bij een uitkeringsgerechtigde ontvangt de desbetreffende gemeente daarvan een signaal: een zogenaamd IB-signaal. IB levert gemeenten dagelijks (op alle werkdagen) de signalen aan. Dit helpt gemeenten om het te verrekenen of terug te vorderen bedrag zo laag mogelijk te houden.
- Na afloop van de detentie kan opnieuw een aanvraag om bijstand /IOAW/IOAZ worden ingediend. De gedetineerde ontvangt bij vertrek uit een PI een ontslagbewijs. Bij de nieuwe aanvraag om uitkering dient dit bewijs overlegd te worden. DJI stuurt de gemeente geen bericht wanneer de persoon de PI verlaat.
- De gedetineerde kan zich reeds tijdens detentie digitaal inschrijven op www.werk.nl en proberen werk en/of scholing te vinden zodra de detentie eindigt

Jongeren tot 27 jaar

Voor jongeren onder 27 jaar, die zich voor een uitkering vanuit de Participatiewet melden, geldt eerst een zoektijd van vier weken. Jongeren moeten zelf en aantoonbaar zoeken naar werk en/of naar mogelijkheden binnen het regulier onderwijs, voordat zij in aanmerking kunnen komen voor een uitkering. Lukt dit niet en is de gemeente van oordeel dat de jongere zich in deze vier weken voldoende heeft ingespannen (aantoonbaar door middel van documentatie), dan kan deze in aanmerking komen voor een uitkering of ondersteuning. De bijstand kan dan ingaan met terugwerkende kracht vanaf de dag van melding, tenzij de belanghebbende op die dag nog in detentie zit. Zie ook de tekst hierboven over de mogelijkheid van samenvallen van de zoektermijn met de laatste vier weken van detentie.

Tijdens de 'zoekperiode' van de jongeren onder 27 jaar is er geen recht op ondersteuning en kan er geen re-integratievoorziening op grond van de Participatiewet worden aangeboden. De gemeente kan er wel voor kiezen om onmiddellijk na de aanvraag alvast een klein bedrag te verstrekken (bijvoorbeeld in de vorm van een kasbetaling) om de eerste dagen door te komen (ter voorkoming van recidive).

Vanaf 27 jaar

Voor mensen vanaf 27 jaar geldt geen zoektermijn. Het is belangrijk dat er vooraf aan gemeenten een melding wordt gegeven, zodat op de eerste dag na ontslag uit detentie een aanvraaggesprek kan worden gevoerd en een aanvraag om bijstand kan worden ingediend. Het college verleent uiterlijk binnen vier weken na de datum van aanvraag bij wijze van voorschot algemene bijstand in de vorm van een renteloze geldlening. (art 52, lid 1 Participatiewet). Bij een voorschot zal een globale controle moeten plaatsvinden of

de betrokkene tot de kring van rechthebbenden behoort (op grond van art. 52 , 1e lid, sub b, wordt geen voorschot verleend als er geen recht op bijstand bestaat). Het recht op bijstand ontstaat niet eerder dan vanaf de dag dat de betrokkene zich heeft gemeld voor een bijstandsaanvraag (art. 44 Participatiewet), tenzij de betrokkene op die datum nog in detentie verblijft.

Wet- en regelgeving schulden

Faillissementswet (Wet schuldsanering natuurlijke personen)

De Faillissementswet¹² geeft aan dat elk natuurlijk persoon een verzoek bij de rechter kan indienen om toepassing van een schuldsaneringsregeling uit te spreken. Op basis van artikel 285 lid 2 van de Faillissementswet is de gemeente, of een door hen aangewezen instantie, verplicht mee te werken aan het opstellen van de verklaring die toegang kan geven tot de wettelijke schuldsanering. De rechter beoordeelt vervolgens of een verzoek kan worden toegewezen (artikel 288 van de Faillissementswet). Een verzoek kan bijvoorbeeld worden afgewezen indien de schuldenaar ten aanzien van het ontstaan of onbetaald laten van zijn schulden in de vijf jaar voorafgaand aan de dag waarop het verzoekschrift is ingediend, niet te goeder trouw is geweest.

Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)

Vanaf 1 juli 2012 is de ‘Wet gemeentelijke schuldhulpverlening’¹³ van kracht. De gemeente is verantwoordelijk voor het armoedebeleid en de schuldhulpverlening voor zijn inwoners. De gemeentelijke schuldhulpverlening moet een integraal karakter hebben. Dit betekent dat er bij schuldhulpverlening niet alleen aandacht moet zijn voor het oplossen van de financiële problemen, maar ook voor eventuele omstandigheden van de (ex-) gedetineerde die op enigerlei wijze in verband kunnen staan met de financiële problemen, zoals psychosociale factoren, relatieproblemen, de woonsituatie, de gezondheid, verslaving of de gezinssituatie. De gemeente heeft een zorgplicht, maar dit betekent niet dat iedereen recht heeft op schuldhulpverlening. De Wgs gaat uit van een brede toegankelijkheid van de schuldhulpverlening. De gemeente bepaalt wie in aanmerking komt voor schuldhulpverlening en kijkt aan de hand van de individuele omstandigheden welke dienstverlening passend is welke vorm/onderdelen van dienstverlening). De gemeente kan schuldhulpverlening weigeren ingeval van recidive en fraude, maar zal ook in dit geval een individuele afweging maken op basis van alle omstandigheden. De schuldhulpverlener zoekt samen met de schuldenaar naar een oplossing voor de financiële problemen. Dat kan het treffen van een minnelijke schuldregeling met de schuldeisers van de schuldenaar zijn. Wanneer alle schuldeisers akkoord gaan, met de voorgestelde schuldregeling (al dan niet door een dwangakkoord), hoeft er geen aanvraag tot de Wet schuldsanering natuurlijke personen (Wsnp) te worden ingediend. Wanneer het niet lukt om tot een minnelijke schuldregeling met de schuldeisers te komen, kan de schuldenaar de rechter om de toepassing van een wettelijke schuldsaneringsregeling verzoeken (zie hierboven).

Wet- en regelgeving Zorg

Zorgverzekeringswet

Over het algemeen heeft elke burger recht op zorg op grond van artikel 11 van de Zorgverzekeringswet¹⁴. De zorgverzekeraar heeft een zorgplicht tegenover de verzekerden voor zorg die onder de Zorgverzekeringswet valt. Tijdens detentie draagt DJI verantwoordelijkheid voor de zorg voor alle

---

¹² <http://wetten.overheid.nl/BWBR0001860/TitelIII/Eersteafdeling>

¹³ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0031331>

¹⁴ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0018450>

justitiabelen en schort de gedetineerde zelf (eventueel met behulp van de casemanager) de zorgverzekering op.

Bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Bopz)

Iemand die een gevaar vormt voor zichzelf of zijn omgeving, kan gedwongen worden opgenomen in een GGZ-instelling. De Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg¹⁵ (Wet Verplichte GGZ) zal in 2020 de Wet Bopz¹⁶ vervangen. Deze wet kan gedwongen behandeling van mensen met psychische problemen minder ingrijpend maken. Zo hebben de cliënt en zijn familie meer recht om mee te praten bij een beslissing over verplichte zorg en voorziet de Wet Verplichte GGZ erin dat verplichte zorg nu meer op maat gegeven wordt. Een ander verschil tussen de Bopz en verplichte GGZ is dat met de Bopz iemand opgenomen moest worden, voordat hij verplicht behandeld kon worden. Dit kan met de verplichte GGZ nu ook ambulante iemand dan thuis aan verplichtingen worden gehouden.

Penitentiaire Beginselenwet

Artikel 15 lid 5: In geval van een psychische stoornis of verstandelijke beperking van een gedetineerde kan Onze Minister bepalen dat de gedetineerde naar een psychiatrisch ziekenhuis bedoeld in artikel 1, onder h, van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen zal worden overgebracht om daar zolang dat noodzakelijk is te worden verpleegd. Indien de gedetineerde wordt overgebracht ten behoeve van de verlening van forensische zorg, bedoeld in de Wet forensische zorg, geschiedt de overbrenging overeenkomstig die wet.

Artikel 43 lid 3: De directeur draagt zorg voor overbrenging van de gedetineerde naar de daartoe bestemde plaats, indien de in het eerste lid omschreven zorg en hulp dit noodzakelijk maken en een dergelijke overbrenging zich verdraagt met de ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming. Indien de gedetineerde wordt overgebracht ten behoeve van de verlening van forensische zorg bedoeld in de Wet forensische zorg, geschiedt de overbrenging overeenkomstig de bepalingen van die wet.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015)

Kernbegrippen in de WMO 2015 zijn zelfredzaamheid en participatie. Deze begrippen vormen de meetlat voor het kunnen meedoen in de samenleving. Participatiewet en WMO gaan daarom hand in hand. Gemeenten hebben in de WMO 2015 een bredere verantwoordelijkheid voor de deelname aan de maatschappij van mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. Het gaat bijvoorbeeld om ondersteuning van de mantelzorger, een plaats in een beschermde woonomgeving voor mensen met een psychische stoornis, of opvang van daklozen.

Bij beschermd wonen wordt een samenhangend pakket van zorg, wonen en begeleiding geboden aan personen met een psychische aandoening (huidige ZPP GGZ categorie C). Het gaat hierbij om personen bij wie op participatie gerichte ondersteuning vanuit een beschermende woonomgeving centraal staat. Beschermd wonen is, net als de maatschappelijke opvang, landelijk toegankelijk. Burgers kunnen zich dus ook tot andere gemeenten wenden voor opvang en beschermd wonen. Een cliënt die vanuit een beschermd wonen locatie zelfstandig gaat wonen, is vrij de eigen woonplaats te kiezen, maar is daarin wel afhankelijk van het woningaanbod in de gekozen woonplaats. De gemeente kan bij het onderzoek ten behoeve van indicatiestelling een advies geven over de woonplaats waar de cliënt de beste zorgbinding heeft.

---

¹⁵ <https://www.dwangindezorg.nl/>

¹⁶ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0005700/2018-08-01>

Andere voorzieningen komen terug in de Zorgverzekeringswet¹⁷ (Zvw) of de Wet langdurige zorg¹⁸ (Wlz). De laatste richt zich op de complexe en intensieve 24-uurszorg.

Wet forensische zorg

De wet forensische zorg (FZ) is per 1-1-2019 van kracht. Deze wet regelt de zorg in het kader van een strafrechtelijke titel. De wet moet ervoor zorgen dat patiënten op de juiste plek terecht komen en de juiste zorg krijgen.

De wet FZ maakt het mogelijk om gedetineerden die daarvoor op grond van een indicatiestelling in aanmerking komen te laten behandelen voor hun problematiek. Ook gedurende (extramurale) detentie kan er behoefte bestaan aan zorg die niet uit te stellen is tot na detentie. Voor deze gevallen koopt de Divisie Forensische Zorg (DForZo) van DJI bij het ministerie van Justitie en Veiligheid zorg in. Dit betreft zowel ambulante zorg als klinische zorg. Het gaat hier niet om somatische zorg. De verantwoordelijkheid voor de indicatiestelling van deze zorg tijdens detentie is op grond van het interimbesluit forensische zorg belegd bij het Psycho Medisch Overleg (PMO).

In een aantal gevallen is reeds voor de detentie sprake van forensische zorg in het kader van een bijzondere voorwaarde bij een eerder opgelegd vonnis. In het multidisciplinair overleg bespreken reclassering, casemanager en PMO of de bestaande indicatiestelling nog actueel is of dat herindicatie moet plaatsvinden op grond van de gewijzigde omstandigheden tijdens de nieuwe detentieperiode.

Ambulante zorg wordt geboden door (GGZ) zorgaanbieders in de penitentiaire inrichting, of daarbuiten wanneer het gaat om extramurale detentie. Indien de zorgbehoefte groter is, kan een gedetineerde worden uitgeplaatst naar een klinische zorgvoorziening in de forensische geestelijke gezondheidszorg (ggz). In sommige gevallen is het niet mogelijk om een gedetineerde naar de forensisch klinische ggz te plaatsen, bijvoorbeeld vanuit een veiligheidsoogpunt. In deze gevallen kan een gedetineerde worden overgeplaatst naar een Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC). Er wordt primair aandacht besteed aan de zorgvraag van de gedetineerde, met als algemeen doel het terugdringen van de kansen op recidive.

Voorwaarde voor het bieden van zorg ingekocht door DForZo is een strafrechtelijke titel waarin zorg is opgenomen. Na het eindigen van de strafrechtelijke titel komt de verantwoordelijkheid voor het bieden van zorg terecht bij zorgverzekeraars en/of gemeenten. De reclassering houdt toezicht op deze voorwaarden en dient tijdig en samen af te stemmen met de behandelinstelling en gemeente over gewenste vervolgzorg.

Wet Langdurige zorg

De Wet langdurige zorg (Wlz) regelt zware, intensieve zorg voor kwetsbare ouderen, mensen met een handicap en mensen met een psychische aandoening. Het Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ) beoordeelt of iemand die intensieve zorg of toezicht nodig heeft in aanmerking komt voor zorg vanuit de Wlz. Voor hen geeft het CIZ een zogeheten Wlz-indicatie af. Dit is een besluit waarin staat dat iemand recht heeft op langdurige zorg. Met een Wlz-indicatie krijgt iemand in een zorginstelling alle begeleiding en zorg die hij nodig heeft, zoals verpleging en verzorging.

Jeugdwet

Bij jongeren tussen de 18 en 23 jaar kan het jeugdstrafrecht¹⁹ van toepassing zijn. Dat is vastgelegd in het Adolescentenstrafrecht dat in april 2014 in werking is getreden. Als met de strafrechtelijke titel zorg als bijzondere voorwaarde wordt gesteld wordt dit automatisch jeugdhulp en verloopt het zorgtraject zoals bepaald in de Jeugdwet²⁰ artikel 6.

¹⁷ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0018450/2019-01-01>

¹⁸ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035917/2019-01-01>

¹⁹ <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-encontact/Rechtsgebieden/Strafrecht/Procedures/paginas/jeugdstrafrecht.aspx>

²⁰ https://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2018-08-01#Hoofdstuk6_Paragraaf6.1_Artikel6.1.4

Zodra jeugdhulp ingezet wordt, wordt er samen met de jongere in de JJI een hulpverleningsplan opgesteld. Het hulpverleningsplan bevat een omschrijving van de voorwaarden en het toezicht daarop en van de jeugdhulp die zal worden ingezet teneinde opgroei- en opvoedproblemen te verminderen, te stabiliseren, op te heffen of om te gaan met de opgroei- en opvoedproblemen. Het plan wordt opgesteld door de jeugdhulpaanbieder die de jeugdhulp opgenomen in de voorwaarden zal bieden en de jeugdhulpaanbieder die bereid is de jeugdige op te nemen in een gesloten accommodatie.

Wet- en regelgeving sociaal netwerk

Penitentiaire Beginselenwet (Pbw)

In de Penitentiaire Beginselenwet²¹ (Pbw) is geregeld dat gedetineerden post kunnen verzenden en ontvangen en dat deze m.u.v. specifieke gevallen gecontroleerd mag worden. Ook telefoneren is toegestaan en gesprekken kunnen worden afgeluisterd.

Gedetineerden mogen bezoek ontvangen. Het aantal bezoeken en gasten is per regime verschillend, evenals de mate van toezicht. Het ambtelijk bezoek van gemeenten, reclassering en andere samenwerkingspartners in het kader van de re-integratie van de (ex-) gedetineerde burger kan plaatsvinden in afstemming met de casemanager. De directeur van de PI kan regels stellen t.a.v. het bezoek op grond van de veiligheid. Bezoekers dienen zich te legitimeren en worden onderzocht op de aanwezigheid van voorwerpen die een gevaar kunnen opleveren voor de veiligheid in de inrichting.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015)

In veel gemeenten is een Wmo loket, een (sociaal)wijkteam en/of een jeugdteam aanwezig voor hulpvragen op het vlak van het sociaal netwerk. Wanneer de burger niet kan terugvallen op hulp van een eigen netwerk, kan de gemeente ondersteuning bieden op basis van de Wmo²². Dat kan bijvoorbeeld gaan om vormen van begeleiding of hulp die in de meeste gevallen via het netwerk worden geregeld. Het is een aanvulling op wat de burger zelf kan en familie, vrienden en burens kunnen doen. De burger kan ook hulp krijgen bij het versterken van het sociaal netwerk.

Jeugdwet

Gemeenten hebben een jeugdhulpplicht. In de Jeugdwet staat dat de gemeente verantwoordelijk is voor jeugdhulp en de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Gemeenten moeten zich richten op:

- het probleemoplossend vermogen versterken van kinderen en jongeren, hun ouders en sociale omgeving;
- de opvoedcapaciteiten bevorderen van de ouders en de sociale omgeving;
- preventie en vroegsignalering;
- het tijdig bieden van de juiste hulp op maat;
- effectieve en efficiënte samenwerking rond gezinnen.

De verantwoordelijkheid van de gemeenten bestaat onder meer uit:

- het versterken van het opvoedkundig klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang;
- het voorzien in een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp;
- het adviseren over en het bepalen en inzetten van de aangewezen vorm van jeugdhulp;

---

²¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009709/2019-01-01>

²² <https://wetten.overheid.nl/BWBR0035362/2018-11-17>

- het adviseren van professionals met zorgen over een kind;
- het adviseren van kinderen en jongeren met vragen en problemen;
- het doen van een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming als een kindbeschermingsmaatregel nodig is;
- het compenseren van beperkingen in de zelfredzaamheid en de maatschappelijke participatie van kinderen en jongeren;
- het voorzien in een toereikend aanbod van gecertificeerde instellingen;
- het voorzien in maatregelen om kindermishandeling te voorkomen.

Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Kinderen moeten bij hun ouders kunnen wonen en opgroeien. Als dit niet mogelijk is (vanwege o.a. detentie), moet het kind in ieder geval contact kunnen (onder)houden met de ouders, mits dit in het belang is van het kind.

Bijlage III Begrippen en netwerkpartners.

Dit hoofdstuk geeft een toelichting op begrippen en netwerkpartners die relevant zijn voor het re-integratietraject van ex-gedetineerde burgers.

Afdeling Detentie en Re-integratie

Elke penitentiaire inrichting (PI) heeft een afdeling Detentie & Re-integratie (D&R). De casemanager van de afdeling D&R voert in afstemming met de reclassering en gemeenten de regie op de uitvoering van het Detentie & Re-integratie-plan (D&R-plan) van de gedetineerde burger. Naast de casemanager, bestaat de afdeling D&R uit een backoffice en een frontoffice. De backoffice functioneert als administratieve en logistieke ondersteuning van de casemanager. De frontoffice werkt voor meerdere PI's in een samenwerkingsverband als help- en servicedesk ten behoeve van gemeenten en netwerkpartners, verwerkt / verstrekt informatie en kan bij specifieke vragen doorverwijzen naar de juiste casemanager.

Basis- en Plusprogramma

Om gedetineerden te motiveren zich actief in te zetten voor hun re-integratie kunnen zij door goed gedrag vrijheden, extra activiteiten en faciliteiten verdienen. Het gevangeniswezen hanteert daarvoor het systeem van promoveren en degraderen om wenselijk gedrag tijdens detentie te stimuleren en om gedetineerde burgers te motiveren om zelf actief te werken aan de eigen re-integratie.

Gedetineerden starten in het basisprogramma, dat bestaat uit een dagprogramma zoals beschreven in de Penitentiaire Beginselenwet. Dit dagprogramma bestaat uit het minimale aantal uren arbeid, luchten, sport, bezoek etc. Als gedetineerden minimaal zes weken gewenst gedrag laten zien en op een goede manier werken aan een terugkeer naar de maatschappij, kunnen zij promoveren naar een zogenaamd plusprogramma met meer activiteiten en vrijheden. Het Multi-Disciplinair Overleg (MDO) beslist of gedetineerden promoveren naar het plusprogramma of degraderen naar het basisprogramma.

Zelfmelders, gedetineerden die zichzelf na een oproep thuis melden bij de inrichting om een gevangenisstraf uit te zitten, starten direct in het plusprogramma. Het plusprogramma kent meer vrijheden, faciliteiten en (re-integratie)activiteiten, waaronder een avond- en weekendprogramma, en extra bezoek. Promotie naar een plusprogramma is een voorwaarde voor detentiefasering. Het gedrag van de gedetineerde wordt meegewogen in de beoordeling over het verlenen van vrijheden als het re-integratieverlof, penitentiair programma of voorwaardelijke invrijheidstelling.

Bij ongewenst of ontoelaatbaar gedrag, wordt de gedetineerde gedegradeerd naar het basisprogramma of wordt promotie naar het plusprogramma uitgesteld. Gedetineerden worden door het personeel aangemoedigd en gestimuleerd om aan hun re-integratiedoelen te werken en positief gedrag te laten zien.

Detentie- en Re-integratieplan (D&R-plan)

Voor iedere gedetineerde wordt in samenspraak tussen gevangeniswezen, gemeente en reclassering een individueel D&R-plan opgesteld dat aansluit op de cognitieve en fysieke mogelijkheden van de gedetineerde. In het Detentie & Re-integratie (D&R)-plan staan concrete gedrags- en re-integratiedoelen. Het is de basis voor de invulling van het Detentie en Re-integratietraject. In het D&R-plan wordt invulling gegeven aan de onderdelen zorg en begeleiding, veiligheid en beveiliging en re-integratie en resocialisatie. Het D&R-plan bestaat niet alleen uit hulpvragen op gebied van re-integratie, maar ook uit informatie over motiverende onderdelen, onderwijs, re-integratietrainingen, arbeid, zorg en gedragsinterventies.

Na de screening van een gedetineerde wordt er een concept D&R-plan opgesteld (op basis van observatie, informatie uit eigen bronnen en van netwerkpartners). Dit concept wordt besproken met de gedetineerde en wordt daarna in het Multidisciplinair Overleg (MDO) vastgesteld. Het is een actief werkdocument dat indien nodig wordt aangevuld en bijgesteld.

Diagnose & advies

Op verzoek van het Openbaar Ministerie of de Zittende Magistratuur stelt de reclassering een strafadvies op maat op. Dit strafadvies is gestoeld op een risico-analyse van de criminogene en beschermende factoren die aanleiding hebben gegeven tot het delictgedrag en de aanknopingspunten om dit gedrag te beïnvloeden. Met een risicotaxatie-instrument wordt de kans op recidive vastgesteld en meegenomen in een plan van aanpak ter voorkoming van recidive. De reclassering betreft gemeenten en het gevangeniswezen bij het opstellen van het adviesrapport.

Driehoeksoverleg

De politie staat onder duaal gezag: voor de handhaving van de openbare orde en voor de hulpverlening ligt het gezag bij de burgemeester en voor de strafrechtelijke handhaving ligt het gezag bij de officier van justitie. De Politiewet 2012 verplicht de burgemeester en de officier van justitie periodiek overleg te voeren met het hoofd van het territoriale onderdeel van de regionale eenheid binnen welk grondgebied de gemeente geheel of ten dele valt, zo nodig met de politiechef van een regionale eenheid. Dit is de lokale gezagsdriehoek die in de praktijk meestal de vorm krijgt op het niveau van de basiseenheid van de politie waarin de gezamenlijke burgemeesters met de officier en de districtsleiding overleggen. Hoewel het niet in de wet is opgenomen, is de burgemeester meestal de voorzitter van het driehoeksoverleg.

In het overleg maken de betrokkenen afspraken over de taakuitvoering en de inzet van de politie. Dit gebeurt op basis van de doelen, die de gemeenteraad eens in de vier jaar voor de veiligheid in de gemeente heeft vastgesteld. Ook komt het beleid ten aanzien van de taakuitvoering ter tafel. Het overleg beperkt zich niet tot de uitvoering van de politietaak; de burgemeester en de officier van justitie maken er afspraken over lokale prioriteiten en criminaliteitsbestrijding.

Gedragsinterventies

Gedragsinterventies zijn trainingen, die de reclassering kan inzetten om een bijdrage te leveren aan het terugdringen van recidive. Hierbij kan worden gedacht aan een cognitieve vaardigheidstraining (Cova; ook voor licht verstandelijke beperkten), arbeidsvaardigheden, een leefstijltraining of een agressieregulatietraining.

Justid

Binnen het ministerie van Justitie en Veiligheid ondersteunt de dienstverlening van Justid de (primaire) werkprocessen van de ketenpartners. Zij faciliteren daarmee de digitale informatie-uitwisseling in de ketens, zodat de ene hand van Justitie weet wat de andere doet. Tijdige, juiste en volledige informatie voor de ketenpartners maakt rechtspleging effectiever en efficiënter wat uiteindelijk bijdraagt aan een veilige en rechtvaardige samenleving. Zij beheren onder meer JDS (het justitieel documentatiesysteem) en Injus (Informatieportaal Justitiabelen) via welk systeem de BIJ-meldingen aan de burgemeester worden gedaan (Bestuurlijke Informatie Justitiabelen, zie paragraaf 2.6).

Injus

Het informatieportaal Justitiabelen van Justid.

In de toekomst ontvangen gemeenten via Injus niet alleen de BIJ-melding maar ook de informatie begin/einde detentie en informatie over de basisvoorwaarden.

Integrale Intake (m.i.v. 1 oktober 2019 in alle penitentiaire inrichtingen)

De netwerkpartners, met name reclassering en gemeenten, worden in staat gesteld om bij de Integrale Intake aan te sluiten om onderling informatie uit te wisselen, maar ook om direct bij aanvang van de detentie na te denken over het traject van de gedetineerde.

De intake van de gedetineerden gebeurt op een centrale plek in de penitentiaire inrichting. De gedetineerden worden groepsgewijs voorgelicht over de gang van zaken in de PI en het werken aan re-integratie. Tijdens de voorlichting wordt de gepersonaliseerde 'mijn re-integratiemap' uitgereikt. In deze map zijn (persoons)gegevens (zoals BSN nummer, wachtwoord RIC, naam van de eigen casemanager) opgenomen. Deze kan worden aangevuld met bijvoorbeeld zijn/haar CJIB overzicht, diploma's en detentieverklaring. 'Mijn re-integratiemap' biedt ook een naslagwerk m.b.t. mogelijkheden en handige tips voor de gedetineerden bij re-integratie.

Na de voorlichting wordt de Taalmeter en de Reflector afgenomen. Indien uit de taalmeter komt dat het taalniveau (te) laag is, wordt direct een afspraak ingepland bij onderwijs (of vindt een aanmelding plaats bij onderwijs). De Reflector is een digitale vragenlijst met vragen over de persoonlijke situatie. Het biedt input voor het overleg tussen de PI, gemeenten en reclassering. Tevens geeft het de gedetineerde handvatten om over zichzelf na te denken en bewust te worden van de kansen en mogelijkheden die er voor hem zijn. Het bespreken van de resultaten van de reflector moet de gedetineerde motiveren om stappen te zetten naar een goede re-integratie.

Daarna volgt meteen de intake met de casemanager. De casemanager screent de gedetineerde op evt. aanwezige problemen op de vijf basisvoorwaarden en het sociaal netwerk en stelt de gemeente van de ondersteuningsbehoefte op de hoogte via het informatieblad, mits de gedetineerde daarvoor toestemming heeft gegeven.

De casemanager kijkt, mede op basis van de screening, welke acties direct ingezet moeten worden (bijvoorbeeld het maken van een afspraak met een externe partner in het kader van behoud van woonruimte of schuldhulpverlening).

Wanneer er een vermoeden is van een licht verstandelijke beperking (bijvoorbeeld op basis van de taalmeter of observatie) wordt een SCIL afgenomen.

Penitentiair programma (PP)

Het penitentiair programma laat gedetineerden geleidelijk wennen aan de terugkeer in de samenleving. Gevangenen kunnen het laatste gedeelte van hun gevangenisstraf buiten de PI doorbrengen. Ze worden dan wel in hun vrijheid beperkt en er vindt toezicht plaats, omdat de straf nog niet is afgelopen. Deelnemers aan het programma moeten als voorwaarde bij het PP meewerken aan een aantal activiteiten, zoals bijvoorbeeld een arbeidstraject of behandeling van een psychische stoornis of verslaving. Gedetineerden kunnen tijdens deze extramurale fase op grond van de Participatiewet in aanmerking komen voor een uitkering.

Om mee te mogen doen aan het penitentiair programma moeten gedetineerden:

- veroordeeld zijn tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van minstens zes maanden;
- nog minstens vier weken en hoogstens een jaar hun straf uitzitten;

Plaatsing

Het Gevangeniswezen plaatst preventief gehechten zoveel mogelijk in het arrondissement van vervolging en veroordeelde gedetineerden zoveel mogelijk in het arrondissement van herkomst of een aanpalend arrondissement. Gedetineerden worden regionaal geplaatst, mits de landelijke capaciteit dit toelaat. Ook moet rekening gehouden worden met plaatsing in bepaalde regimes, die landelijk (terroristenafdeling bijv.) of in een beperkt aantal inrichtingen (vrouwen, zelfmelders bijv.) zijn gevestigd.

Reclassering

Indien er sprake is van een voorwaardelijk traject na afloop van detentie (bijvoorbeeld in het kader van de voorwaardelijke invrijheidsstelling of bij door de rechter opgelegde justitiële voorwaarden) is de reclassering primair verantwoordelijk voor het houden van toezicht op de uitvoering van de bijzondere voorwaarden. De reclassering stemt met de gemeente af waar de (ex-)gedetineerde burger zich vestigt en waar het toezicht wordt uitgevoerd. Op basis van de risicoanalyse wordt in samenspraak met de gedetineerde, het gevangeniswezen, reclassering en de gemeente een plan van aanpak opgesteld om een delictvrij en stabiel bestaan op te bouwen. Dit plan van aanpak is gericht op de problematische leefgebieden die aanleiding zijn geweest tot delictgedrag en bevat controlerende en gedragsbeïnvloedende elementen. Een reclasseringstoezicht is alleen mogelijk als dit in een justitieel kader is opgelegd, waarbij de balans tussen controle op het nakomen van de opgelegde voorwaarden en begeleiding van groot belang is.

De verschillende reclasseringstaken worden uitgevoerd door drie organisaties: Reclassering Nederland, Leger des Heils Jeugdbescherming & reclassering en Stichting Verslavingsreclassering GGZ. De reclassering voert de taken integraal uit. Dat wil zeggen dat de levensloop van de cliënt centraal staat en dat het traject dat met de cliënt is overeengekomen daaraan ondersteunend is.

Re-integratieactiviteiten

De detentietijd is een periode waarin gedetineerden moeten werken aan een succesvolle terugkeer in de samenleving. Ter ondersteuning hiervan biedt het gevangeniswezen in samenspraak met gemeenten en reclassering gedetineerden de mogelijkheid om in de PI voorlichting en trainingen te volgen die bijdragen aan een succesvolle re-integratie en daarmee aan het terugdringen van recidive. Ook voor kortverblijvenden wordt inspanning gepleegd om de basisvoorwaarden op orde te krijgen en waar mogelijk trajecten met gemeenten op te starten of te continueren.

De volgende re-integratietrainingen of voorlichtingen die (in de loop van) 2019 worden aangeboden:

- 1) de training Kies voor Verandering (KvV) helpt gedetineerden de eerste stap naar positieve verandering te zetten. De gedetineerde schrijft tijdens deze training aan zijn persoonlijk re-integratieplan waarin hij vastlegt waar hij aan wil werken en welke overige re-integratieactiviteiten hij nog wil verrichten;
- 2) de woontraining, die gedetineerden op weg helpt met het vinden van een huis, het behouden hiervan en het zijn van een goede bewoner en fijne buurman;
- 3) de budgetteringstraining, die de gedetineerde leert hoe hij moet budgetteren en met geld om moet gaan, zodat de schulden worden teruggedrongen of in elk geval niet oplopen;
- 4) de training 'werk en inkomen' die een gedetineerde leert wat voor werk je kunt doen, hoe je vacatures selecteert, hoe je solliciteert en je als een goed werknemer gedraagt;
- 5) de training 'sociaal netwerk en relaties' die gedetineerden helpt bij het in kaart brengen van hun sociale netwerk en hun leert hoe je dit gezond maakt en onderhoudt;
- 6) de module 'doe effe gezond' waarin persoonlijke hygiëne en een gezonde levensstijl centraal staat;
- 7) overige interventies of trainingen door PI's, gemeenten, reclassering, vrijwilligersorganisaties of andere netwerkpartners die lokaal worden aangeboden.

De genoemde re-integratieactiviteiten kunnen alleen gevolgd worden binnen het plusprogramma.

Re-integratiecentrum

In elke PI bevindt zich een Re-Integratie Centrum (RIC) waar de gedetineerde zich kan voorbereiden op zijn re-integratie. Het RIC is een aparte ruimte in de PI waar gedetineerden met ondersteuning van vrijwilligers, stagiaires en medewerkers terecht kunnen om zelf te werken aan praktische zaken met betrekking tot de basisvoorwaarden en daarmee aan hun re-integratie. De gedetineerde kan contact zoeken met de

gemeente, woningcorporaties, werkgevers, opleidingen, etc. Voor een gemeente is het via een RIC gemakkelijk om contact te leggen met de gedetineerde. In het RIC wordt een beroep gedaan op de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de gedetineerde ten. Gedetineerden die dat niet kunnen, krijgen ondersteuning van medewerkers of vrijwilligers in de PI.

Samenwerking met netwerkpartners

Om de samenwerking met netwerkpartners te bevorderen, zijn negen 'samenwerkingsverbanden ketensamenwerking' binnen het Gevangeniswezen ingericht. Elk samenwerkingsverband bestaat uit twee tot vier PI's. De vestigingsdirecteuren zijn verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de regionale samenwerking met gemeenten en reclasseringsorganisaties op bestuurlijk niveau en het onderhoud van de contacten in de regio gericht op samenwerking met de netwerkpartners. Zij worden daarbij ondersteund door staffunctionarissen Ketensamenwerking.

Plaatsvervangend vestigingsdirecteuren D&R en Hoofden D&R dragen er zorg voor dat het samenwerkingsproces met netwerkpartners binnen de PI wordt vormgegeven.

Casemanagers hebben tijdens de detentie de (proces) regie op het verloop van het D&R proces en stemmen namens DJI af met de netwerkpartners.

creening

Binnen uiterlijk tien werkdagen na aanvang van detentie screent de casemanager, mede op basis van informatie van de reclassering en de gemeente de gedetineerde op de basisvoorwaarden en het sociale netwerk. De screening richt zich op veiligheids- en zorgrisico's, situatie en problematiek van de gedetineerde (zie verder Integrale intake en D&R-plan).

Afstemming netwerkpartners

Binnen uiterlijk vier weken na binnenkomst stemmen DJI, reclassering en gemeenten samen met de gedetineerde af over welk D&R traject wordt doorlopen, wie welke taken daarin op zich neemt, wie de regie voert over de re-integratie-activiteiten en hoe de voortgang wordt gemonitord.

MDO

In het zes wekelijks MDO waarbij ook de netwerkpartners kunnen worden uitgenodigd, wordt de voortgang van het D&R traject besproken

Verstrekking van gegevens voor de re-integratie

Gemeenten worden altijd automatisch geïnformeerd over de begin- en einddatum van een detentie en over de locatie van de vrijheidsbeneming. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar de duur van de vrijheidsbeneming. De behoefte aan hulp en ondersteuning van gedetineerden is afhankelijk van de persoon en is slechts in beperkte mate afhankelijk van de duur en aard van de vrijheidsbeneming. Voor het krijgen van de meldingen van de begin- en einddatum van detentie dienen gemeenten zich aan te melden bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Bij deze aanmelding wordt vereist dat in de gemeente beleid is opgesteld over de invulling door de gemeenten van haar ondersteunende en coördinerende rol bij de re-integratie van de gedetineerde.

Deze meldingen worden voor alle gedetineerden gedaan. Onder detentie valt niet alleen een onherroepelijke vrijheidsstraf, maar ook een voorlopige hechtenis van verdachten en vervangende hechtenis en gijzeling van veroordeelden die niet (volledig) hebben voldaan aan een door de rechter opgelegde taakstraf of geldboete. Bij aanvang van detentie wordt tussen gedetineerde, DJI, gemeenten en reclassering afgestemd welk re-integratietraject passend is en wie welke taken en verantwoordelijkheden daarin op zich neemt.

Met toestemming van de gedetineerde verstrekt het gevangeniswezen gegevens aan de gemeente over de behoefte aan hulp en ondersteuning van een gedetineerde op het terrein van de basisvoorwaarden voor re-integratie. Een toestemming geldt alleen voor de strikt noodzakelijke gegevens voor het bieden van hulp en ondersteuning. Bij de informatie-uitwisseling gelden de eisen van doelmatigheid, proportionaliteit en subsidiariteit.

De PI's en de gemeenten hebben vaste aanspreekpunten voor de afstemming van de re-integratie activiteiten van (ex-)gedetineerde burgers. In de PI is dit een casemanager. De gemeentelijke coördinator nazorg is vanuit de gemeente verantwoordelijk voor de coördinatie van de re-integratie van (ex-)gedetineerde burgers.

Voor de uitwisseling van gegevens zonder toestemming van de gedetineerden worden juridische kaders gecreëerd in de wet- en regelgeving van de betreffende ministeries. Deze kaders worden nader uitgewerkt door de betreffende ministeries en de VNG. Binnen het traject Uitwisseling Persoonsgegevens en Privacy (UPP) van het programma Sociaal Domein werken het Rijk, gemeenten en ketenpartners samen om knelpunten rondom de gegevensuitwisseling en privacy aan te pakken. De initiatieven van het traject UPP en de ontwikkeling van juridische kaders, geven de betrokken medewerkers van DJI en gemeenten - op termijn - een duidelijk en doeltreffend kader om met gedetineerden te werken aan een goede re-integratie.

Werkstraffen

Een werkstraf is het moeten uitvoeren van maximaal 240 uur (binnen een jaar) onbetaald en zinvol werk. Wanneer sprake is van onvoldoende uitvoering van de werkstraf, kan de veroordeelde alsnog worden ingesloten door middel van vervangende hechtenis, na een beslissing van de rechter.

Zorg- en veiligheidshuizen

In het midden van de jaren '90 ontstond lokaal/regionaal een nauwere samenwerking tussen justitiële partners, onder de vlag van 'Justitie in de Buurt'. Al gauw werd deze samenwerking verbreed naar gemeenten en zorg- en hulpverleningsinstanties. Dit leidde tot het eerste Veiligheidshuis in Tilburg in 2002. Naarmate de gemeente een grotere rol kreeg in het integrale veiligheidsbeleid, is bij veel Veiligheidshuizen een verschuiving opgetreden zodanig dat de regie overging van het OM naar de gemeente. In het landelijk kader Veiligheidshuizen (2013) is de regie formeel neergelegd bij gemeenten. Vanaf 2014 is dit ook landelijk tot uitdrukking gebracht: de VNG is voorzitter van de landelijke stuurgroep veiligheidshuizen. Het Zorg- en veiligheidshuis is een netwerksamenwerking tussen straf-, zorg- en gemeentelijke partners, waarin zij onder regie van de gemeente komen tot een ketenoverstijgende aanpak van complexe persoons-, systeem- en gebiedsgerichte problematiek. Complexe problemen zijn die problemen die binnen één keten, of binnen bestaande reguliere samenwerkingsverbanden, veelal niet effectief kunnen worden aangepakt zonder nadere afstemming en samenwerking tussen ketenpartners.

De doelstelling van de samenwerking in Veiligheidshuizen is het (gezamenlijk) bijdragen aan een maatschappelijke opgave:

Veiligheidsbeleving als onderdeel van het integrale veiligheidsbeleid: het voorkomen en verminderen van recidive, (ernstige) overlast, criminaliteit en maatschappelijke uitval bij complexe problemen.

Op dit moment zijn er 33 Veiligheidshuizen in Nederland. Zij nemen geen casuïstiek of verantwoordelijkheden van bestaande partners over, maar verbinden deze partners in een ketenoverstijgende aanpak. Meer informatie over de Veiligheidshuizen op:

www.veiligheidshuizen.nl

Voorwaardelijke invrijheidstelling (VI)

De gedetineerde wordt na het uitzitten van tweederde duur van zijn gevangenisstraf onder voorwaarden in vrijheid gesteld. Hij staat tijdens zijn VI onder toezicht van de reclassering. Het wetsvoorstel Straffen en Beschermen verandert de regels rond de VI. De VI wordt dan niet meer automatisch verleend; de gedetineerde moet de VI 'verdienen' met goed gedrag. Bovendien maximeert het wetsvoorstel de VI op twee jaar. Voorziene inwerkingtreding: per 2021.

Veelvoorkomende criminaliteit (ZSM)

Veelvoorkomende criminaliteit als (winkel)diefstal, vernieling, licht uitgaansgeweld of verduistering zorgt voor veel overlast en vraagt om een daadkrachtig en afgewogen optreden. Daarvoor is de ZSM-aanpak bedoeld. De essentie is dat in elke zaak maatwerk wordt geleverd via een aanpak die recht doet aan de belangen van de *dader*, het slachtoffer en de maatschappij. Daarbij is snelheid een belangrijk element; daders en slachtoffers weten snel waar ze aan toe zijn. Het OM is zeven dagen per week veertien uur per dag aanwezig op de ZSM-locatie om de zaken te behandelen. Door de aanwezigheid van alle ketenpartners op een ZSM-locatie wordt informatie-uitwisseling en samenwerking bevorderd. Wanneer alle relevante informatie beschikbaar is, kan de juiste beslissing worden genomen en kan het beste traject voor dader en slachtoffer worden gekozen.

Bijlage IV Lokale voorbeelden

A. Regionale voorzieningen in Noord Nederland Samenwerking DJI, reclassering en gemeenten e.a. Voorbeeld

De start

In het samenwerkingsverband Noord is in 2013 gestart met de zgn. 'regionale voorziening' in Friesland, gericht op re-integratie, dicht in de buurt van de woonplaats van de gedetineerde. In nauwe samenwerking met het regionale netwerk (DJI, gemeenten, reclassering en andere netwerkpartners) wordt al tijdens detentie gewerkt aan re-integratie. De regionale voorziening richtte zich in eerste instantie op kortverblijvenden en preventief gehechten die langer dan twee weken en korter dan vier maanden in detentie verblijven. Doel: de periode in detentie zo goed mogelijk benutten door bestaande maatschappelijke ondersteuningstrajecten te continueren of nieuwe te starten, met het oog op een succesvolle re-integratie van een gedetineerde en daarmee op het terugdringen van overlast en recidive. Aanvankelijk werd bij een regionale voorziening gedacht aan een concreet gebouw, maar lopende het project werd duidelijk dat het de kunst is om reeds bestaande structuren beter te benutten. Kern van de regionale voorziening is het instroomoverleg, dat aanvankelijk wordt getrokken door de PI Leeuwarden. De regionale frontoffice van DJI zet informatie over nieuw ingestroomde Friese gedetineerden in de PI Leeuwarden op een rij. De frontoffice heeft toegang tot systemen als TULP, DPAN en de koppeling met D&R plannen. Wekelijks worden nieuw ingestroomde gedetineerden besproken in een overleg waaraan netwerkpartners zoals reclassering, politie, wijkteams, doorzorgcoördinatoren en maatschappelijke opvang deelnemen. Er wordt bezien wat al bekend is over de gedetineerde en hoe deze ondersteund kan worden bij zijn terugkeer in de samenleving. Centraal staan de leefgebieden onderdak, arbeid&inkomen, zorg, schulden en ID-bewijs. Een externe casemanager, werkzaam bij één van de ketenpartners, wordt gekoppeld aan een interne casemanager van de PI. Samen met de gedetineerde stellen ze een detentie- en re-integratiedoel vast en hebben ze periodiek contact. Essentieel is dat de gedetineerde zo veel mogelijk zelf verantwoordelijkheid draagt en actief meewerkt aan zijn re-integratie.

Bevindingen

- a. Een instroomoverleg is een geschikt instrument om snel een goed beeld te krijgen van de justitiabele en als netwerkpartners doelgericht samen te werken;
- b. De vijf basisvoorwaarden voor re-integratie moeten worden gezien in samenhang met de 'rugzak' van de justitiabele, het sociaal netwerk en het zorgnetwerk; trajecten die buiten zijn begonnen, moeten binnen worden voortgezet;
- c. Het werken tijdens detentie met een interne en externe casemanager legt de basis voor continuïteit van zorg;
- d. De regionale voorziening levert een efficiënte en effectieve samenwerking op tussen de PI en het netwerk ten behoeve van de re-integratie van de justitiabele;
- e. Er is een verbindende schakel tussen binnen en buiten nodig, een liaison-officer. Op casusniveau is dit de (senior) casemanager, op tactisch niveau de staffunctionaris ketensamenwerking;
- f. Support vanuit de penitentiaire inrichting, waarbij de directie zich als netwerkpartner opstelt, is onmisbaar.

Vervolg

De werkwijze is inmiddels verbreed naar alle Friese gedetineerden (verspreid over alle PI's in Nederland). Het initiatief van de PI Leeuwarden is omarmd door de ketenpartners en de coördinatie van het

instroomoverleg is overgenomen door het Veiligheidshuis. De deelnemers weten elkaar goed te vinden en zijn gemotiveerd om deze werkwijze voort te zetten. Voor deze extra inzet van de externe partners zijn de zgn. Van der Staaijgelden onmisbaar. De samenwerking wordt van onderop gedragen. Een casemanager van de PI is enkele dagen per week aanwezig in het Veiligheidshuis. Ook op bestuurlijk niveau is de samenwerking goed; de VD van de PI Leeuwarden heeft zitting in het bestuur van het Veiligheidshuis Fryslan.

In de loop van de tijd zijn er enkele aanpassingen geweest. Zo is er inmiddels afwisselend een fysiek en een digitaal overleg. Ook de plaats van het instroomoverleg is van belang. Door verplaatsing van het overleg van de PI naar het Veiligheidshuis is het voor zorginstellingen beter mogelijk om aan te sluiten. Hierdoor kunnen de lijnen met zorginstanties kort zijn. Voor zorgverleners is een extra (vaak onbetaalde) gang naar een PI bezwaarlijk.

Groningen kent inmiddels een vergelijkbare werkwijze. Sinds april 2015 wordt wekelijks een instroomoverleg georganiseerd door het Veiligheidshuis Groningen en wordt gebruik gemaakt van de informatie die de regionale frontoffice DJI aanlevert. Tijdens het instroomoverleg worden alle Groningse ingeslotenen (verspreid over alle PI's in Nederland) besproken en gekoppeld aan een externe casemanager uit het netwerk. Een casemanager van de PI Veenhuizen is een aantal uren per week werkzaam in het Veiligheidshuis Groningen ten behoeve van het instroomoverleg.

De frontoffice werkt sinds 2016 ook voor het instroomoverleg in Assen, waar de gedetineerden uit de provincie Drenthe worden besproken. De drie nazorgoverleggen die Drenthe kende, zijn samengevoegd tot één overleg, waarin het instroomoverleg is geïntegreerd.

Een groot voordeel van het samenwerkingsverband Noord is het feit dat de Veiligheidshuizen zich niet beperken tot (gedetineerden met) complexe casuïstiek, maar inzien dat het van belang is te voorkomen dat eenvoudige zaken alsnog verworden tot complexe casuïstiek als ze niet tijdig worden opgepakt.

Spin offs

De regionale voorzieningen vormen de basis voor nieuwe projecten in het Noorden, die nauw met elkaar samenhangen. Al deze projecten kennen een ketenbrede benadering en gaan zo veel mogelijk uit van het netwerk van de gedetineerde en de verbinding met het lokale sociale domein bij de terugkeer in de samenleving.

In januari 2017 is het project gezinsbenadering van start gegaan in de PI Leeuwarden en de PI Veenhuizen. In dit project worden gedetineerde vaders gestimuleerd hun vaderrol te verstevigen en de relatie met hun kinderen en partners te intensiveren. Het belang van het kind staat daarbij centraal. Dit project vergt intensieve samenwerking met netwerkpartners, die het contact met de betrokken gezinnen onderhouden en de activiteiten in de PI's begeleiden. De PI's faciliteren; naast een speciale vadervleugel hebben beide PI's een gezinskamer ingericht, waar gezinsleden elkaar in een huiskamerachtige omgeving kunnen ontmoeten. Het contact met de vader is voor deze kinderen belangrijk (het blijft tenslotte je vader) en voor de gedetineerde vaders zijn goede banden met familie bevorderlijk voor zijn re-integratie en voor vermindering van recidive.

Bij de doorontwikkeling van het veiligheidshuis Groningen tot het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AVZ) Groningen is versterking van de re-integratie van (ex)gedetineerden het doel. Hiertoe wordt een integraal plan van aanpak voor iedere gedetineerde opgesteld, samen met de gemeente en ketenpartners, in de eerste twee weken van detentie. De mogelijkheden op het gebied van re-integratie worden duidelijk in kaart gebracht en de gedetineerde wordt sneller geholpen met zijn hulpvraag. In het kader van Koers en Kansen is het project Zelfmelders gestart, waarbij gestimuleerd wordt dat mensen die worden opgeroepen om een straf uit te zitten (zelfmelders) al vóór aanvang van de detentie samen met het AVZ werken aan een detentie- en re-integratieplan, zodat de detentieperiode optimaal wordt benut om te werken aan een succesvolle terugkeer in de samenleving.

De uitgangspunten van de regionale voorziening zijn opgenomen in het gedachtegoed van 'DJI in Verbinding', waar regionale samenwerking met ketenpartners om invulling te geven aan de levensloopbenadering en continuïteit van individuele trajecten van essentieel belang wordt gezien voor een succesvolle re-integratie.

Aanpak elders

Het instroomoverleg zoals dat functioneert in Noord Nederland is een goed voorbeeld, maar er zijn inmiddels allerlei variaties ontwikkeld. In de meeste samenwerkingsverbanden wordt een vorm van instroomoverleg nagestreefd in het kader van re-integratie, ieder op eigen wijze, passend bij de situatie in de regio. Zo kent Rotterdam de Rotterdamse aanpak, waarin nauw wordt samengewerkt met reclassering en gemeentelijke coördinatoren nazorg. Ook in Zaanstad werken DJI, reclassering en de gemeente Amsterdam al vanaf aanvang van detentie samen, binnen het programma Detentie en Terugkeer. De regio Amsterdam Flevoland heeft als invalshoek het ISD-overleg. Dit biedt een goede ingang voor structureel overleg met betrokken partijen. Lelystad heeft een instroomberaad dat is gerelateerd aan het Amsterdamse ISD-overleg, waar o.m. de GGZ en reclassering aan deelnemen. Iedere drie weken worden inkomende justitiabelen besproken en wordt ter vergadering bepaald welke organisatie het best past bij de te ondernemen acties.

De samenwerking van PI's met de reclassering en gemeenten tijdens detentie kent grote regionale verschillen. Waar mogelijk is de ingang van het veiligheidshuis aan te bevelen. Gemeenten kiezen zelf of ze deelnemen aan een veiligheidshuis en bij welke regio ze zich aansluiten. Ook de taakopvatting van de veiligheidshuizen verschilt. De meeste veiligheidshuizen behandelen alleen de complexe casuïstiek en zijn er niet voor relatief eenvoudige gevallen. Re-integratie en nazorg zijn taken voor de gemeenten. Diverse gemeenten voeren hun eigen nazorgbeleid en nemen geen deel aan een veiligheidshuis. Als gemeenten niet vertegenwoordigd zijn in een veiligheidshuis, moeten de casemanagers van de PI's alle afzonderlijke gemeentelijke coördinatoren nazorg benaderen. Dit is tijdrovend en niet efficiënt. Kleine gemeenten hebben weer andere legitieme redenen om niet deel te nemen aan het veiligheidshuis, maar laten zich soms door grotere (centrum)gemeenten daar vertegenwoordigen.

Sommige PI's doen geen zaken met het veiligheidshuis, maar kiezen als oplossing het uitnodigen van een gemeentelijk vertegenwoordiger in het MDO waar in termen van 'gedrag' ook door zorgprofessionals informatie kan worden gedeeld.

B. Programma Detentie en Terugkeer JC Zaanstad en gemeente Amsterdam

Ambitie

Het terugdringen van recidive en het verbeteren van het perspectief op Re-integratie bij Amsterdamse gedetineerden.

Visie

Het programma Detentie en Terugkeer van de gemeente Amsterdam, onderdeel van het Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ), coördineert en faciliteert de samenwerking tussen de gemeente en strafzorgpartners. Vanaf het begin van detentie wordt er door de gemeenten en reclassering intensief samengewerkt met DJI /JC Zaanstad. Zo kan met de gedetineerde, zijn netwerk en de betrokken organisaties *tijdig en tijdens* de detentie worden gewerkt aan het plan voor terugkeer. Dit om de kans op en succesvolle terugkeer zo groot mogelijk te maken en (potentiële) criminele carrières te doorbreken.

Doelstellingen

1. *Individuele aanpak per gedetineerde*
Door een goede signalering en het beschikbaar hebben van de juiste interventies wordt tijdens detentie al in gezamenlijkheid gewerkt aan een stabielere situatie op de leefgebieden.
2. *Inrichten en/of herzien basisprocessen*
Verbinding tussen professionals in en buiten detentie. Gezamenlijke ontwikkeling van vakmanschap van gevangenis- en gemeentepersoneel leidt tot systeem-overstijgende netwerken.

De gemeente Amsterdam heeft voor de regie op de inzet voor een succesvolle re-integratie onderscheid gemaakt in doelgroepen gedetineerden:

- Top 600 en Top 400 veelplegers: een gemeentelijke regisseur voert de integrale regie
- Jongvolwassen ISD'ers: de integrale regie ligt bij een procesregisseur ISD
- Jeugd: integrale coördinatie ligt in het Trajectberaad
- Prioriteitsgroep (gedetineerden jonger dan 30 jaar en in de afgelopen 5 jaar eerder in detentie geweest): integrale coördinatie in het Detentie en Terugkeerberaad
- Brede groep overige Amsterdamse gedetineerden: coördinatie door de Frontoffice Detentie en Terugkeer.
- BIJ (Bestuurlijke Informatievoorziening Justitiabelen) meldingen. Acties uit het casusoverleg BIJ.

Sturing

Sturing op de integrale werkwijze vindt trapsgewijs plaats in:

Stuurgroep Actiecentrum Veiligheid en Zorg (bestuurders)

Deelnemers: de Burgemeester van de gemeente Amsterdam, Programma managers ACVZ, de Hoofd Officier van Justitie, Directeur reclassering, Vestigingsdirecteur JC Zaanstad, Politie, Wethouder Zorg, Directeur Openbare Orde en Veiligheid, Directeur Jeugdzaken, OM.

Directeurenoverleg

Deelnemers: Manager ACVZ, Adviseurs ACVZ, Plv. Vestigingsdirecteur JC Zaanstad, Manager WPI, Manager Inforsa (GGZ), Manager reclassering, Manager OM, Manager Politie/ IPGA.

Programmateam Detentie en Terugkeer

Deelnemers: Manager Detentie en Terugkeer, Adviseur Detentie en Terugkeer van het ACVZ, Project medewerker JC Zaanstad, teamleider IPGA, teamleider OM, teamleider reclassering, GGD, Coördinator Frontoffice.

Detentie en Terugkeer beraad

Deelnemers: voorzitter adviseur Detentie en Terugkeer, coördinator Detentie en Terugkeer Jeugd en procesregisseur Jongvolwassen ISD'ers, Frontoffice Detentie en Terugkeer (FODT), Werk, Participatie en Inkomen (WPI), Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD), Reclassering Nederland (RN), namens de drie reclasseringsorganisaties, Stafmedewerker D&R JC Zaanstad (JCZ), namens Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).

Onderstaand wordt de integrale werkwijze omschreven die wordt toegepast bij respectievelijk de zgn. Prioriteitsgroep, de brede groep Amsterdamse gedetineerden en bij de BIJ meldingen

Prioriteitsgroep

Notificatiebrief

De gemeente Amsterdam reikt aan Amsterdamse geprioriteerde gedetineerden een notificatiebrief uit waarin aangegeven wordt dat de persoon tot de prioriteitsgroep behoort. Dat is nodig om met de ketenpartners informatie te kunnen delen om een integraal plan van aanpak te kunnen maken op de verschillende leefgebieden plus motivatie. Samen met de gedetineerde zal bezien worden op welke wijze de gemeente en ketenpartners perspectief geboden kan worden op een delictvrij leven.

Detentie- en Terugkeerberaad (DTB)

Het DTB draagt zorg voor een integrale coördinatie op het plan van aanpak van (ex-)gedetineerde Amsterdammers. Een hulpvraag van de gedetineerde wordt niet afgewacht. Ervaring heeft geleerd dat gedetineerden die hulp het meest nodig hebben daar lang niet altijd zelf om vragen.

Ketenpartners in dit Beraad zijn:

- Actiecentrum Veiligheid en Zorg, programma Detentie en Terugkeer
- Frontoffice Detentie en Terugkeer
- Werk Participatie en Inkomen
- Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)
- JC Zaanstad
- Reclassering Nederland namens de drie reclasseringsorganisaties

Het Beraad vindt wekelijks plaats in het AcVZ. De coördinatie vanuit het DTB loopt tijdens de gehele detentie tot uiterlijk een maand na de formele einddatum detentie. De ketenpartners werken allen dagelijks in JC Zaanstad. Er is een regeling gegevensverwerking Detentie en Terugkeer die het juridisch mogelijk maakt gegevens uit te wisselen tussen de partners in het DTB.

Gedetineerden komen op meerder momenten tijdens het detentieproces (instroom, doorstroom en uitstroom) op de agenda van het Detentie- en Terugkeer Beraad. Zo ontstaat er zicht op welke leefgebieden acties vereist zijn, door wie de acties moeten worden uitgevoerd en op welke termijn. De meerwaarde van het DTB zit in de integrale aanpak en in de monitoring op het verloop. Bij de eerste agendering in het DTB zorgen alle deelnemende partijen dat de informatie die bij hen bekend is in een zgn. basisdossier zijn opgenomen. Dit conform de regels rondom privacywetgeving. Tijdens de eerste bespreking vindt toewijzing van een coördinator plaats uit een van de deelnemende organisaties

voor het opstellen van een plan van aanpak. De coördinator voelt zich verantwoordelijk voor de voortgang, stuurt daarop en agendeert de casus periodiek in het DTB.

Het plan van Aanpak

De coördinator stelt samen met de gedetineerde, de casemanager in JC Zaanstad en andere betrokken partners een op maat gesneden plan van aanpak op. Het doel van het plan van Aanpak is het verbeteren van het perspectief voor de gedetineerde door inzet op de leefgebieden:

- ID-bewijs
- Dagbesteding/werk/scholing en inkomen
- Huisvesting
- Zorg
- Schulden
- Motivatie

Het uitgangspunt is dat bij vrijlating de basisbehoeften op de leefgebieden zijn geregeld. Naast de vijf reguliere basisvoorwaarden gaat het ook om het werken aan motivatie om afstand te nemen van criminaliteit. Het op orde hebben van deze zaken zijn minimaal nodig om ervoor te zorgen dat een (ex-) gedetineerde na detentie zijn leven zodanig kan oppakken dat de kans op terugval zo klein mogelijk wordt.

Brede groep Amsterdamse gedetineerden

Via DPAN komt de melding van binnenkomst van gedetineerden JC Zaanstad bij de Frontoffice Detentie en Terugkeer van de gemeente Amsterdam. Medewerkers van de Frontoffice zijn werkzaam bij de diverse afdelingen van de gemeente zoals Werk, Participatie en Inkomen, Schuldhulpverlening, GGD etc. en werken 5 dagen per week in JC Zaanstad.

De medewerker van de Frontoffice verzamelt beschikbare informatie als input voor een Detentie- en Re-integratieplan en bespreekt dat met de casemanager DJI binnen JC Zaanstad en met de reclasseringswerker die ook binnen JC Zaanstad werkt.

Het plan van Aanpak

De casemanager DJI stelt samen met de gedetineerde, medewerkers van de Frontoffice, de reclassering en andere betrokken partners een op maat gesneden plan van aanpak op. Daarbij wordt ook de informatie meegenomen die is opgehaald bij de screeningsprocedure binnen DJI.

De casemanager DJI voert de regie op de uitvoering van het plan van aanpak tijdens detentie. Zoveel mogelijk activiteiten worden tijdens detentie voortgezet of gestart.

De casemanager DJI rapporteert informatie vanuit de Front Office in het Detentie en Re-integratieplan. In het MDO worden de trajecten van gedetineerden besproken. Alle informatie over de gedetineerde dient als input voor het integrale Plan van Aanpak.

Het doel van het plan van Aanpak is het verbeteren van het perspectief voor de gedetineerde door inzet op de leefgebieden:

- ID-bewijs
- Dagbesteding/werk/scholing en inkomen
- Huisvesting
- Zorg
- Schulden
- Motivatie

ID bewijs

De gemeente Amsterdam faciliteert de (versnelde)aanvraag van een ID Bewijs en wil die procedure uitbreiden naar andere Penitentiaire Inrichtingen waar Amsterdammers zijn gedetineerd.

Dagbesteding/werk/scholing en inkomen

Medewerkers van de Frontoffice Detentie en Terugkeer bezoeken de gedetineerden tijdens de detentie om te starten met een traject voor toeleiding naar werk, dagbesteding, scholing of een uitkering. De begeleiding gaat direct van start.

Schulden

De detentieperiode wordt aangegrepen om schulden te inventariseren en schuldhulpverlening te starten. De gemeente heeft een projectleider Schuldhulp Detentie aangesteld die gedetineerden proactief benadert en er wordt een plan van aanpak gemaakt voor het aflossen van schulden, schuldhulp wordt al tijdens detentie gestart.

Huisvesting

Bestaande huisvesting wordt tijdens detentie zoveel mogelijk behouden. Er kan tijdelijke 'huisbewaring' worden ingezet om verlies van huisvesting te voorkomen. Voor gedetineerden die na detentie niet zelfstandig kunnen wonen is er Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen. De gemeente is een project Zorg met verblijf gestart dat er op is gericht om het aanbod aan zorg met verblijf te matchen met de behoefte van gedetineerden en ander focusgroepen in de gemeente.

Zorg

Bestaande zorgcontacten van gedetineerden worden tijdens detentie zoveel mogelijk voortgezet. Als de zorgbehoefte nog niet duidelijk is kan vanuit de gemeente of Amsterdamse zorgaanbieders in detentie screening en diagnostiek worden ingezet.

Motivatie

Onder motivatie wordt verstaan het geheel aan activiteiten die zijn gericht op structurele gedragsverandering en het inrichten van een leven zonder criminaliteit. In JC Zaanstad worden interventies aangeboden die zich richten op het vergroten van het vermogen tot zelfreflectie, impulscontrole, sociale vaardigheden en innerlijke rust.

Opvang aan de poort

Om een naadloze aansluiting op alle leefgebieden tussen binnen en buiten mogelijk te maken worden regelmatig gedetineerden bij vrijlating aan de poort opgevangen. Zij worden dan naar een vervolgvoorziening of -afspraak begeleid.

Vragen/opmerkingen/contact via
het secretariaat AcVZ

Secretariaatacvz@amsterdam.nl of 020-552 3272

Of JC Zaanstad projectmedewerker

Simone Beyert

s.beyert@dji.minjus.nl

C. Re-integratie van ex-gedetineerden Tilburg en Breda

Ambitie

In Nederland komen de laatste jaren gemiddeld zo'n 30.000 gedetineerden uit de gevangnissen. Hiervan recideert een kleine helft binnen twee jaar na vrijlating. Tilburg en Breda willen de recidive verminderen door de re-integratie van ex-gedetineerden te bevorderen door te investeren in het (sneller) op orde brengen van de vijf basisvoorwaarden (inkomen, schulden, huisvesting, ID-bewijs en zorg). In het experiment zijn daarom maatregelen genomen om detentieschade te voorkomen en gedetineerden met een hulpvraag adequaat te ondersteunen. Het experiment wil dit bereiken door:

- Nieuwe samenwerkingsvormen met interne en externe partners uit te proberen en;
- De middelen die al voorhanden zijn om effectief te werken aan succesvollere integratie (de 'toolbox') voor de medewerkers van het re-integratieteam uit te breiden.

" Het loont om bottom-up, gezamenlijk met alle betrokkenen, invulling te geven aan een experiment." *Projectleider CityDeal Breda* "

Dit deel ik. Het zorgt voor energie, draagvlak en betrokkenheid die zich in de loop van het traject terugbetaalt." *Projectleider CityDeal Tilburg*

Onderdelen experiment

De gemeente Tilburg had reeds een team dat gedetineerden bezocht in detentie en op basis van de hulpvragen de nodige interventies inzette. Kern van het experiment in Tilburg was gericht op de inzet van extra maatregelen door dit bestaande team. Daarnaast is ingezet op het optimaliseren van werkprocessen.

Breda heeft een nieuw multidisciplinair re-integratieteam gevormd, waarin naast professionals van de gemeente ook professionals van reclassering en maatschappelijke opvang actief waren. Ook dit team ging op bezoek bij gedetineerden in de Penitentiaire Inrichtingen. De werkwijze van het team en de samenwerking daarbinnen waren in Breda een belangrijk onderdeel van het experiment. Daarnaast heeft ook Breda een aantal extra maatregelen ingezet.

De vier maatregelen in het experiment betroffen het participatiebeleid van de gemeente:

- Uitzondering kostendelersnorm: de kostendelersnorm niet toepassen wanneer een ex-gedetineerde na detentie tijdelijk inwoont bij iemand met een bijstandsuitkering.
- Herleven uitkering: het versneld realiseren van de bijstandsuitkering na detentie, voor gedetineerden die ook vóór detentie over een bijstandsuitkering beschikten.
- Verstrekken liquiditeit: op grond van bijzondere bijstand of een voorschot op de uitkering geld verstrekken aan ex-gedetineerden ten behoeve van het eerste levensonderhoud.
- Doorbetalen vaste lasten: het doorbetalen van bijvoorbeeld huur en nutsvoorzieningen gedurende detentie.²³

" Het gezamenlijk optrekken in dit experiment hebben we allebei als zeer waardevol ervaren. Juist omdat we werkzaam zijn in een andere gemeentelijke organisatie en de experimenteertopgaven complementair aan elkaar waren." *Projectleider CityDeal Tilburg*

²³ Een gedetineerde kan op grond van de Participatiewet uitsluitend ingeval van "zeer dringende redenen" (artikel 16 Participatiewet) aanspraak maken op bijzondere bijstand voor de doorbetaling van zijn vaste lasten.

Belangrijkste inzichten en geleerde lessen

1. Inzet op leefgebieden

Informatiepositie gemeente

Door op bezoek te gaan bij gedetineerden en het gesprek aan te gaan over hun leefsituatie, krijgt de gemeente beter zicht op eventuele hulpvragen. Hierdoor is de gemeente beter in staat zorg op maat te leveren, gericht op een kansrijke terugkeer in de samenleving.

Handelingsperspectief

Toeleiding naar werk heeft, zo blijkt uit literatuur, de potentie om bij te dragen aan een succesvolle re-integratie en kostenbesparing vanwege het terugdringen van het aantal uitkeringen. Uit het experiment is naar voren gekomen dat hier nog beter op kan worden ingezet door de re-integratieteams. Tijdens detentie kan op het leefgebied schulden nog geen verschil worden gemaakt vanwege een gebrek aan inkomen. Wel kan al gestart worden met het in kaart brengen van schulden, zodat direct na detentie de hulpverlening kan worden opgestart.

Vanwege beperkte beschikbaarheid van betaalbare woningen en woonvoorzieningen is het moeilijk om op huisvesting resultaten te boeken. Inzet op deze beschikbaarheid viel buiten de reikwijdte van het experiment.

De maatregel met betrekking tot de kostendelersnorm blijkt lastig inzetbaar zolang deze op zichzelf staat. Andere factoren die een rol spelen in de afweging om al dan niet iemand in huis te nemen, leggen meer gewicht in de schaal.

Het herleven van de bijstandsuitkering, het verstrekken van liquiditeit en het doorbetalen van vaste lasten kan met een relatief kleine investering detentieschade voorkomen. Vanuit de gedetineerden was hier veel vraag naar. Deze maatregelen laten op casusniveau goede resultaten zien.

Slagkracht

Dankzij de verbeterde interne gemeentelijke samenwerking en de extra maatregelen in het participatiebeleid tijdens het experiment is de slagkracht van de re-integratieteams volgens de betrokken professionals verhoogd.

Succesvolle inzet op beperkt aantal casussen volstaat

Om de generieke extra inzet binnen afzienbare tijd terug te verdienen, volstaat een succesvolle inzet op een beperkt deel van de casussen. Dit blijkt uit de opgestelde klantreizen en de ex ante kosten-baten analyse. Hierin is de winst op elementen die niet in kengetallen zijn uit te drukken, zoals bijvoorbeeld het veiligheidsgevoel en levensplezier, niet meegenomen.

“Een face-to-face gesprek met de gedetineerde gaf hem de mogelijkheid zijn hulpvraag te verduidelijken. Hierdoor konden we gericht actie ondernemen.” *Medewerker re-integratieteam ex-gedetineerden*

2. Multidisciplinaire samenwerking

Betrokken professionals zien multidisciplinaire samenwerking in de re-integratie van ex-gedetineerden als een belangrijke factor om te komen tot een sluitende aanpak. Bij deze multidisciplinaire samenwerking is het belangrijk om vermenging van conflicterende verantwoordelijkheden bij één persoon, bijvoorbeeld vanwege werkzaamheden die nog verricht worden voor de moederorganisatie, te voorkomen.

3. Effect op recidiverisico

De verwachting was dat door een vergelijking te maken met een controlegroep (nulmeting), het resultaat op de vijf basisvoorwaarden zichtbaar gemaakt zou kunnen worden en daarmee indirect de invloed van de werkwijze op het recidiverisico. De kwaliteit van de gemeentelijke data uit het verleden bleek echter onvoldoende om als betrouwbaar vergelijkingsmateriaal te dienen.

Er zijn daarom veel inspanningen verricht om te komen tot aanvullende kwalitatieve data. Door de data uit het experiment te combineren met de aanvullende kwalitatieve data is een positief resultaat zichtbaar geworden op de leefsituatie van ex-gedetineerden. Het aantonen van een rechtstreeks verband tussen de experimentele werkwijze en het effect op recidive is door de looptijd van de CityDeal niet mogelijk geweest.

Gedurende het experiment is gewerkt aan een kwalitatief goede dataset over de experimentele groep, die bij een eventueel vervolg als nulmeting kan dienen.

4. Onderzoeksdesign en monitoringsplan

Het onderzoeksdesign en monitoringsplan kunnen het beste opgesteld worden vóórdat gestart wordt met de uitvoering van een experiment. Dit maakt het mogelijk om de werkprocessen en registratiewijze af te stemmen op wat voor de eindevaluatie nodig is. Ditzelfde geldt voor gegevensuitwisseling: door aan de start de werkprocessen hierop af te stemmen wordt tijd bespaard en frustratie gedurende de uitvoering zoveel mogelijk voorkomen.

Tot slot vraagt monitoring van een experiment om een forse tijdsinvestering. Het levert inhoudelijk en procesmatig meerwaarde op om hier een onafhankelijke onderzoeker bij te betrekken.

5. Integraal bestuurlijk draagvlak belangrijk

Bij een experiment zoals deze, dat zich afspeelt op het snijvlak van verschillende domeinen, is integraal bestuurlijk draagvlak van belang. Het experiment is complex van aard en vereist samenhangende aandacht en inzet van diverse gemeentelijke onderdelen. Ook is het belangrijk om vooraf helder te hebben door welke portefeuillehouder(s) de financiële verantwoordelijkheid wordt gedragen. Zowel ten aanzien van de uitvoering van het experiment als met betrekking tot eventuele structurele borging van de nieuwe werkwijze na afloop.

Aanbevelingen

Naar bruikbare data

Data moeten betrouwbaar, valide, vergelijkbaar en volledig zijn om onderbouwde uitspraken over de effectiviteit van de aanpak te kunnen doen. Daarnaast is onderzoek over een langere periode belangrijk. Dit vraagt een verbetering van gemeentelijke systemen, hoe deze gevuld worden en hoe verschillende databronnen met elkaar verbonden zijn.

Aandacht voor vraag en aanbod huisvesting

Landelijke aandacht is nodig voor huisvesting voor kwetsbare inwoners, zoals ex-gedetineerden. Vraag en aanbod zijn sterk uit balans.

Werk en recidivevermindering

Er bestaat een verband tussen het hebben van werk en recidivevermindering. Een groot deel

van de deelnemers in dit experiment had geen betaalde baan. Uit andere onderzoeken bleek al dat er een verband is tussen het hebben van werk en recidivevermindering. Een vervolgonderzoek kan helderheid geven of een (intensief) arbeidstoeleidingstraject hier verschil kan maken.

Onderzoek recidivevermindering

Er zijn geen bronnen gevonden die op basis van wetenschappelijk onderzoek de algemeen heersende aanname bevestigen dat recidive afneemt als de vijf gehanteerde basisvoorwaarden bij gedetineerden op orde zijn. Voor afzonderlijke leefgebieden is dergelijk onderzoek op onderdelen wel beschikbaar. Om de keuze voor het hanteren van deze vijf leefgebieden in de re-integratie van ex-gedetineerden te onderbouwen, is (landelijk) nader onderzoek noodzakelijk naar de factoren die leiden tot recidivevermindering, inclusief de onderlinge samenhang daarin.

Meer informatie op <https://agendastad.nl/wp-content/uploads/2019/10/Deelrapportage-experiment-Re-integratie-ex-gedetineerden.pdf>

D. 'Samen starten' Zwolse aanpak t.a.v. re integratie (ex)gedetineerden

Samenwerking DJI (PI Zwolle), Tactus Verslavingsreclassering (SVG) en Reclassering Nederland, Gemeente Zwolle.

Aanleiding

In Zwolle zijn pi Zwolle, reclassering (Tactus verslavingsreclassering en Reclassering Nederland) en de gemeente Zwolle nauw betrokken bij het detentietraject, ieder vanuit hun eigen expertise en verantwoordelijkheid. Sinds enkele jaren werkt de reclassering weer binnen de muren van pi Zwolle wat heeft gezorgd voor een intensivering van de samenwerking. Vastgesteld werd echter dat de aansluiting en onderlinge afstemming tussen pi Zwolle, reclassering en gemeente Zwolle onvoldoende was. In de praktijk is gebleken dat het kan voorkomen dat Zwolse gedetineerden bij einddatum detentie niet altijd met een passend plan van aanpak in vrijheid worden gesteld. Er zijn signalen dat hulpverlening opgestart moet worden, maar de periode in detentie is ofwel te kort om een duidelijk plan van aanpak voor de tijd na detentie te creëren ofwel de samenwerking met externe ketenpartners is onvoldoende waardoor de tijd in detentie niet optimaal werd benut. Het risico is dat iemand na detentie buiten de muren van de inrichting staat en vanuit onvoldoende toekomstperspectief en/of onvermogen vanuit aanwezige problematiek opnieuw vervalt in delictgedrag.

De bestaande werkprocessen tussen de pi Zwolle, reclassering en gemeente Zwolle waren nog dermate vaststaand dat vervlechting van trajecten moeizaam te realiseren bleek. Een gedetineerde had in zijn justitietraject te maken met zowel de pi Zwolle, reclassering en uiteindelijk de gemeente. Maar andersom bleken deze drie partijen elkaar niet voldoende te vinden ten aanzien van het justitietraject van die specifieke gedetineerde. De brug tussen binnen en buiten was onvoldoende aangelegd.

In de voorbereiding is onderzocht welke ruimte er binnen de bestaande functieprofielen en bedrijfsprocessen bij de pi Zwolle, gemeente Zwolle en reclassering aanwezig was om een nieuw werkproces te implementeren. Dit is onderzocht met behulp van de input van alle betrokkenen doormiddel van nauwe samenwerking en veelvuldig overleg. De bestaande processen rondom in,- door,- en uitstroom van gedetineerden en de daarbij behorende taken en verantwoordelijkheden van alle betrokken partijen zijn inzichtelijk gemaakt en naast elkaar gelegd. Inefficiënte, overlappende en/of ontbrekende activiteiten die noodzakelijk zijn voor een goede re-integratie van een gedetineerde zijn inzichtelijk gemaakt. Naast veelvuldig overleg met de drie partijen is er ook overleg gevoerd met betrokken zorgpartners en is hun visie op re integratie meegenomen in de verdere ontwikkeling van het huidige werkproces. Ook zijn er gesprekken gevoerd met ervaringsdeskundigen. Het perspectief vanuit de gedetineerde burger op re integratie was noodzakelijk om een volledig beeld te krijgen van de huidige situatie en het creëren van een gewenste situatie.

De belangen en wensen van zowel PI Zwolle, gemeente Zwolle, reclassering en de gedetineerde burger zijn centraal gesteld bij het ontwikkelen van de gewenste situatie. Zo is gezocht naar een werkwijze die aansluit bij de bestaande werkprocessen binnen DJI, maar is ook rekening gehouden met komende ontwikkelingen zoals de integrale intake, het verdwijnen van DPANN en de wens van de gemeente Zwolle om al haar burgers die gedetineerd zijn geraakt in de PI Zwolle, onafhankelijk van het justitiële kader een aanbod te kunnen doen. En bovenal is er lering getrokken uit de gesprekken met ervaringsdeskundigen. Uit deze gesprekken werd duidelijk dat organisaties *met* de gedetineerde burger in gesprek moeten gaan in plaats van *over* hen te praten.

Een toekomstbestendig werkproces is ontstaan dat door zowel DJI, reclassering, gemeente Zwolle en de gedetineerde burger wordt gedragen. Activiteiten die voorheen aan 'de achterkant' plaats vonden, na de

invrijheidsstelling, worden nu naar de 'voorkant' gehaald. Het resultaat: een werkproces waar wij als (keten)partners intensief samenwerken aan de re integratie van en met de Zwolse burger, vanaf dag 1 van detentie.

Doel

Bij aanvang van het project in Zwolle is als doel gesteld om de samenwerking tussen PI Zwolle, reclassering en gemeente Zwolle te verbeteren en te intensiveren. Het gestelde doel: ledere (vooralsnog) Zwolse burger die gedetineerd zit in de pi Zwolle (ongeacht het strafrechtelijke kader) en de organisaties die bij de re integratie betrokken zijn, hebben bij aanvang van de detentie een duidelijk startpunt van waaruit de resterende periode binnen detentie en de daaropvolgende periode buiten detentie wordt ingericht. Aanvankelijk richtte het project zich op kortgestraften. Echter, vanuit de gemeente Zwolle werd de wens uitgesproken om elke Zwollenaar, ongeacht het strafrechtelijk kader, middels deze werkwijze een aanbod te kunnen doen. Daarom is besloten om de scope te verbreden naar elke Zwolse burger die in PI Zwolle gedetineerd zit. Ook Zwolse burgers die vanuit een andere PI overgeplaatst worden naar Zwolle vallen onder dit project.

De drie samenwerkende partijen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de sanctie-uitvoering en nazorg van de (ex)gedetineerde. Echter, de gedetineerde is in beginsel hoofdverantwoordelijk. Het uitgangspunt van dit project is dan dus ook: bied de gedetineerde de mogelijkheid om deze verantwoordelijkheid te nemen door hem of haar als volwaardig partner te betrekken. Middels zijn prominente rol binnen het trajectbepalingsoverleg (tbo) wordt hem/haar deze mogelijkheid geboden. Daarnaast geeft het tbo de betrokken partners de mogelijkheid om in gezamenlijkheid een plan van aanpak op te stellen. Zowel de samenwerkende organisaties zijn gelijkwaardig aan elkaar en de gedetineerde burger is gelijkwaardig aan de professionals die namens de organisaties aan tafel zitten. Immers; re integratie, hoewel dit traject start binnen de muren van de PI, gaat uiteindelijk over de periode na de opgelegde straf, wanneer iemand weer een volwaardig burger is en dezelfde rechten heeft als een ieder ander in onze maatschappij. Om deze reden is gelijkwaardigheid binnen dit project een basisprincipe.

Wanneer

Re integratie start vanaf dag 1 van detentie. Een tbo kan derhalve altijd aangeboden worden, ook (en wellicht juist) bij gedetineerde burgers die een langdurige detentie opgelegd hebben gekregen of waar sprake is van een langdurige strafverwachting. Een van de voordelen die een tbo met zich meebrengt is dat de gedetineerde burger en de betrokken instanties vanaf het begin van de detentie alle informatie integraal te horen krijgen. Er is direct mogelijkheid om aan alle betrokken partijen vragen te stellen en afspraken te maken waardoor onduidelijkheid en ruis zoveel als mogelijk wordt weggenomen. Alle betrokkenen weten waar ze aan toe zijn. Vanwege de gelijkwaardigheid in de relatie richting de gedetineerde, zoals deze tijdens het tbo bovenaan staat, zal naar verwachting de samenwerking tussen de gedetineerde en de partijen in de verdere toekomst soepeler lopen en kunnen trajecten sneller opgestart worden.

Regie

De procesregie ligt ten allen tijde bij de casemanager van de PI. Tijdens ieder tbo worden er vervolgens concrete afspraken gemaakt over de informatieverstrekking naar elkaar. In de praktijk kan namelijk per casus verschillen waar het zwaartepunt qua uitgezette acties ligt. Vragen die gesteld kunnen worden zijn o.a.: Welke organisaties is in de specifieke casus het eerste aan zet en wat is de meest efficiënte wijze van communiceren. Afhankelijk daarvan kan afgesproken worden welke partij de procescoördinator; de casemanager, en de overige partijen op de hoogte houdt van de ontwikkelingen. Afhankelijk van de

detentieduur en het specifieke kader waarbinnen een burger gedetineerd zit wordt ten tijde van het tbo bepaald waar het zwaartepunt in de casus ligt.

Globaal gezien kan gedacht worden aan de volgende verdeling;

- Preventief gehecht (waarbij reclassering in veel gevallen nog gaat rapporteren voor de inhoudelijke zitting en er rondom duur van detentie nog weinig bekend is) : zwaartepunt ligt bij de reclassering.
- Afgestraft (de detentieduur is langer dan vier maanden) : zwaartepunt ligt bij DJI.
- Afgestraft zonder voorwaardelijk strafdeel (de detentieduur is korter dan vier maanden) : zwaartepunt ligt bij de gemeente.
- afgestraft met een voorwaardelijk strafdeel of lopend toezicht uit een eerder justitiecontact: zwaartepunt ligt bij de reclassering.

De verkregen informatie binnen het tbo wordt door de casemanager van de PI gebruikt tbv het opstellen van het D&R plan. Ook de reclassering en gemeente nemen de voor hun relevantie informatie mee naar hun organisatie en dragen zorg voor optimale informatiedeling. Bijvoorbeeld; de gemeente kan op deze wijze tijdig een sociaal wijkteam informeren en de reclassering kan haar toezicht tijdig opstarten.

Kosten

Het Ministerie van Justitie en Veiligheid heeft vanuit het programma Koers & kansen – voor de sanctie-uitvoering - subsidie toegekend aan de reclassering. Met deze gelden is de ontwikkeling en implementatie van het Zwolse werkproces gerealiseerd. Verdere investeringen vanuit gemeenten en DJI zijn minimaal daar er voor gekozen is om de bestaande functieprofielen en werkprocessen te analyseren, anders in te richten en er enkel gebruik te maken van de reeds beschikbare middelen. Wel is het zo dat, waar voorheen enkel een specifieke groep bij een gemeente in beeld kwam, met deze werkwijze iedere burger binnen een gemeente in beeld komt. Hierdoor zal de werkdruk bij de gemeente in beginsel toenemen. De verwachting is echter dat het werkproces dermate efficiënt is waardoor er op termijn een tijdsbesparing gerealiseerd zal worden. Door aan de voorkant te intensiveren en te interveniëren is de verwachting dat aan de achterkant meer ruimte zal ontstaan.

Effectmeting

In samenspraak met AEF (Andersson Elffers Felix - bureau voor maatschappelijke vraagstukken, ondersteunt overheden, publieke en private organisaties bij strategische vernieuwingen) wordt een instrument ontwikkeld waarin de uitkomsten van het project gemonitord worden. AEF gaat op basis van de verzamelde gegevens een effectmeting (zowel kwalitatief als kwantitatief) uitvoeren.

Obstakels

Er wordt momenteel gewerkt aan het uitbreiden van deze werkwijze naar omliggende gemeenten. Op deze wijze zal de doelgroep uitgebreid gaan worden. Zwolle heeft hierin een voordeel daar zij een PI in haar eigen gemeente heeft. Het is om deze reden eenvoudiger dan bij andere gemeenten om haar burgers actief te bezoeken in het eerste stadium van de detentie, ook als nog niet duidelijk is wat de rol van de gemeente precies gaat zijn. Momenteel worden gedetineerde burgers nog niet regionaal geplaatst waardoor gemeenten, ondanks de bereidheid, niet in de gelegenheid zijn om deze werkwijze te implementeren. De te verwachten reisbewegingen zijn te groot voor een gemeente, maar ook voor het sociale netwerk (het betrekken van het sociale netwerk bij re integratie is een bewezen recidive-verlagende factor) en voor zorgpartners die voorafgaande aan detentie reeds betrokken zijn (met het oog op continuïteit van zorg een zeer belangrijk aspect) is de investering met het huidige plaatsingsbeleid van DJI te groot. Om deze reden is

het regionaal plaatsen van gedetineerde burgers noodzakelijk, mocht deze werkwijze op grotere schaal zou worden uitgerold.

Een ander knelpunt betreft het waarborgen van de continuïteit van zorg. Wanneer een gedetineerde reeds behandeling of begeleiding, gericht op criminogene factoren en/of het verstrekken van beschermende factoren ontving, is het noodzakelijk dat deze behandeling of begeleiding wanneer iemand opnieuw gedetineerd raakt wordt gecontinueerd. De huidige financieringskaders en wijze van indicatiestelling laat dit echter niet toe. Resultaat is dat aanwezige behandeling en of begeleiding bij binnenkomst in de penitentiaire inrichting wordt gestopt en na afloop van de detentie moet worden herstart. Het betreft een uitdaging om de voor,- door,- en nazorg met elkaar te verbinden. Continuïteit in de forensische zorg versterkt immers beschermende structuren voor een cliënt en verkleint de kans op terugval. (bron: Mind the gap – Programma KFZ, V. de Vogel, P. Schaftenaar, M. Clercx, juni 2019)

Contactgegevens

Voor meer informatie rondom het project 'Samen starten' – Zwolse aanpak t.a.v. re integratie van (ex) gedetineerden kunt u contact opnemen met de projectleiders:

Tamara Dol, t.dol@svg.reclassering.nl

Margriet te Velde, m.tevelde@reclassering.nl

E. Factsheet Gezinsbenadering

In Nederland zijn er jaarlijks 25.000 kinderen met een gedetineerde ouder; dit heeft een enorme impact op het leven van een kind. Gevoelens van schaamte, onzekerheid en onmacht, maar ook sociale uitsluiting, financiële problemen of spanningen tussen de ouders leveren vaak stress op. De relatie tussen gedetineerde moeders en hun kinderen heeft sinds decennia de aandacht van DJI. Nieuw is de gerichte aandacht voor herstel of behoud van de relatie tussen gedetineerde vaders en hun kinderen zoals deze in PI Veenhuizen en PI Leeuwarden is ontwikkeld. In januari 2017 is hier het project gezinsbenadering van start gegaan, geïnspireerd door de positieve ervaringen die sinds 2010 in Parc Prison in Wales zijn opgedaan met de *family intervention unit*. Gedetineerde vaders worden gestimuleerd hun verantwoordelijkheid te nemen voor het gezin en hun vaderrol te verstevigen. Het belang van het kind staat daarbij centraal. De aanpak gezinsbenadering stelt zich tot doel voorkoming van detentieschade, doorbreking van intergenerationele overdracht van crimineel gedrag en vermindering van recidive. Hiertoe wordt nauw samengewerkt met een groot aantal regionale netwerkpartners.

Hoe werkt het?

Gedetineerde vaders die gemotiveerd zijn om hun vaderrol serieus te nemen en de band met hun kind(eren) te verstevigen, komen in aanmerking voor deelname aan de gezinsbenadering. De andere ouder moet daarmee instemmen. De vaders worden geselecteerd door het veiligheidshuis en/of de casemanager van de PI en geven toestemming om informatie te delen. Informatie van binnen en buiten de PI wordt verzameld; wat is de situatie rondom het kind buiten en wat is het belang van het kind? Een individueel plan van aanpak (met specifieke doelen, activiteiten, workshops en trainingen) wordt gemaakt door de gedetineerde, zijn familie, de casemanager van de PI en een casemanager van een externe organisatie indien het gezin voor detentie al in beeld was bij bijv. Jeugdzorg, Veilig Thuis of een (sociaal) wijkteam. Het plan is maatwerk, gericht op de behoeften en belangen van het kind en afhankelijk van de mogelijkheden.

Drie schillen

De gezinsbenadering bestaat uit drie 'schillen', met activiteiten die oplopen in intensiteit. De eerste schil is voor alle gedetineerde vaders die goed gedrag vertonen. Activiteiten zijn: vader-kind-dagen, familiedagen, regulier bezoek onder begeleiding van vrijwilligers, training 'mijn kind en ik'. De tweede schil is voor geselecteerde vaders die werken aan een individueel plan van aanpak. Activiteiten zijn o.m. bezoek in de familiekamer, wekelijks skypen, trainingen en workshops. De derde schil is voor zeer gemotiveerde vaders die op de speciale vaderafdeling zijn geplaatst. Zij hebben een eigen dagprogramma voor de uitvoering van hun plan van aanpak. Extra activiteiten zijn themabijeenkomsten (bijv. opvoeding, criminaliteit versus vaderschap), creatieve middagen, samen koken, dagelijks skypen, bezoek van kind en partner aan zijn cel. Ook kan een vader zijn baby in bad doen.

De sfeer op de vadervleugel is doorgaans goed en rustig, de gedetineerden hebben iets te verliezen. Bij overtreding van de regels volgt terugplaatsing naar de tweede schil (time out voor zes weken).

Wat is er nodig?

De gezinsbenadering vergt intensieve samenwerking met netwerkpartners, die het contact met de betrokken gezinnen onderhouden en de activiteiten in de PI's begeleiden. De aangeboden activiteiten en trainingen zijn afhankelijk van de mogelijkheden van netwerkpartners, ze worden onder meer gegeven door vrijwilligers van Exodus, Humanitas en gevangenzorg. De vrijwilligers worden gekoppeld aan het achtergebleven gezin. Zij begeleiden de activiteiten en het bezoek aan de vaders en spreken met de vaders over vaderschap. Betrokken partners zijn verder: gemeenten, jeugdbescherming, reclassering, sociale wijkteams, onderwijs, politie en zorgsector, verenigd in het zorg- en veiligheidshuis. Na afloop van de

detentie wordt indien nodig via de sociale wijkteams of andere netwerkpartners contact gehouden met de betrokken gezinnen.

De netwerkpartners zorgen voor de inhoud, de PI's faciliteren. Beide PI's hebben een familiekamer ingericht, waar gezinsleden elkaar in een huiselijke omgeving kunnen ontmoeten. Per PI is er een gezinsfunctionaris/casemanager voor het onderhouden van de contacten met de deelnemende gezinnen en netwerk partners en een PIW'er die meeloopt en begeleidt bij activiteiten. Draagvlak voor en kennis van de gezinsbenadering bij het betrokken personeel is cruciaal. Daarom wordt er nu een opleidingsplan voor het personeel uitgewerkt (algemene voorlichtingsmodule plus een opleidingsmodule voor de medewerkers op de vaderafdeling).

Voor de start van het project is door de PI's veel tijd geïnvesteerd in overleg met de netwerkpartners. Het project gezinsbenadering maakt gebruik van de hechte samenwerking die in de regionale voorziening met het instroomoverleg is opgebouwd. De netwerkpartners hebben toegezegd indien nodig maximaal een fte beschikbaar te stellen voor activiteiten in het kader van de gezinsbenadering.

Hoe verder?

De projectfase is bijna ten einde en de aanpak wordt geïntegreerd in de staande organisatie. In het kader van de AVG zullen de werkprocessen kritisch doorgenomen worden om te bezien welke aanpassingen er nodig zijn. Er wordt een communicatie plan opgesteld voor de interne en externe communicatie over de gezinsbenadering en er wordt een opleidingsplan voor het personeel uitgewerkt.

Resultaten van het project zijn nog niet meetbaar. DJI in Verbinding heeft geld beschikbaar gesteld voor het net gestarte vierjarige onderzoek, dat wordt uitgevoerd door de Hanze Hogeschool en de Rijks Universiteit Groningen. Onderzoek naar de effecten in Parc Prison in Wales laten duidelijke verbetering zien in de kwaliteit van het gezinsleven en de persoonlijke relaties van de volwassen deelnemers. Er is meer sprake van betaald werk en minder van drugsgebruik en er zijn positieve effecten op het gedrag en het welbevinden van de kinderen.¹ Voor het meten van effecten op intergenerationale overdracht van criminaliteit en op recidive is onderzoek over een langere periode nodig.

Gelet op de belangstelling uit diverse inrichtingen en de bredere (politieke) belangstelling voor de situatie van kinderen van gedetineerden zal 2019 in het teken staan van de borging van de aanpak gezinsbenadering en van informatie overdracht. Geïnteresseerden kunnen informatie inwinnen bij onderstaande projectleider.

Voor nadere informatie: Fokko Drent, projectleider f.drent@dji.minjus.

PI [REDACTED]
t.a.v. [REDACTED]

Onderwerp: Informatie aan gedetineerden uit de
gemeente Súdwest-Fryslân

Geachte [REDACTED],

Het Ministerie van Justitie informeert alle gemeenten over haar burgers die in detentie zitten. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor nazorg en een goede terugkeer van gedetineerden in de maatschappij.

Voor u in detentie kwam, woonde u in de gemeente Súdwest-Fryslân. De gemeente Súdwest-Fryslân is er voor al haar burgers en dus ook voor u. Dat is de reden dat u deze brief ontvangt.

Vanuit nazorg willen wij u helpen, samen met onze partners. Wij kunnen u ondersteunen om zo goed mogelijk terug te keren in de samenleving na uw detentie. Denk hierbij aan schuldhulp, huisvesting, dagbesteding, vernieuwen van uw paspoort/identiteitsbewijs en het aanvragen van een uitkering. Belangrijk is dat u meewerkt aan een plan van aanpak, die we samen met u willen opstellen.

De eerste stap is het intakegesprek met de casemanager binnen PI. Samen met uw casemanager bepaalt u wat er voor u geregeld moet worden. Uw casemanager binnen de PI heeft contact met uw doorzorgcoördinator van de gemeente. Zodra u de PI verlaat, zal uw dossier overgedragen worden vanuit de PI naar de gemeente.

Om u zo goed mogelijk te kunnen ondersteunen vragen we u om bijgevoegde Formulier "Aanmelding Doorzorg & Verklaring van geen bezwaar" volledig ingevuld in te leveren bij uw casemanager. Zo kunnen alle organisaties zo goed mogelijk samenwerken om u te helpen.

Lees voor meer informatie over wat nazorg voor u kan betekenen, in de bijgevoegde informatiebrief.

Met vriendelijke groet,

Procescoördinator doorzorg (ex)gedetineerden, gemeente Súdwest-Fryslân

TERUG NAAR SÚDWEST-FRYSLÂN

Informatie voor gedetineerden uit de gemeente Súdwest-Fryslân

---

U komt uit de gemeente Súdwest-Fryslân en u zit voor korte of langere tijd in detentie. Dan is deze informatiebrief voor u! Deze informatiebrief wordt u aangeboden door de gemeente Súdwest-Fryslân om u te helpen bij uw terugkeer in de maatschappij. Deze informatiebrief informeert u over allerlei zaken die u nu al kunt regelen voor als u straks weer vrij komt.

Intakegesprek casemanager in de Penitentiare Inrichting (PI)

Afhankelijk van de duur van uw detentie, nodigt de casemanager in de PI u uit voor een intakegesprek. Daarbij vraagt hij hoe uw situatie was vóór detentie. Hoe zat het met uw huisvesting, inkomen, zorg en eventuele schulden? Heeft u een geldig identiteitsbewijs? Hoe staat u ingeschreven bij de gemeente en zijn daarin aanpassingen nodig tijdens uw detentie? Op basis daarvan bepalen jullie samen of er zaken geregeld moeten worden voor uw terugkeer in de maatschappij. Hierdoor kunnen belangrijke zaken sneller voor u in gang worden gezet.

Veel (ex-) gedetineerden ervaren problemen op de volgende leefgebieden: identiteitsbewijs, huisvesting, werk of inkomen, zorg en schulden. Door juist op deze gebieden de problemen aan te pakken, wordt de kans op recidive direct na detentie verkleind. Bij het ondersteunen van gedetineerden staat het versterken van hun zelfredzaamheid voorop. De gedetineerden werken daarom zoveel mogelijk zélf aan hun problemen en zij regelen hun zaken ook zelf. Om gedetineerden hierbij te faciliteren kunnen zij, naast gesprekken en begeleiding van casemanagers terecht in het zogenaamde *re-integratiecentrum* (RIC).

Re-integratiecentrum

Een re-integratiecentrum is een ruimte in de PI waar gedetineerden met een hulpvraag terecht kunnen tijdens de uren die beschikbaar zijn voor hun re-integratie. Zij kunnen zich in het centrum voorbereiden op hun terugkeer in de samenleving. In het centrum wordt maximaal een beroep gedaan op de zelfstandigheid van de gedetineerde burger.

Wat kan er in een re-integratiecentrum?

In het centrum zijn vele re-integratieactiviteiten mogelijk zoals:

- spreekuren gemeente of zorginstellingen
- voorlichting (folders/brochures) bekijken of ophalen
- CV, sollicitatiebrief of portfolio schrijven
- huiswerk maken
- dvd's bekijken over bijvoorbeeld banen en beroepen
- invullen van (digitale) formulieren
- op een speciaal beveiligde computer bepaalde websites bezoeken voor bijvoorbeeld inschrijven voor een woning, naar vacatures zoeken of inschrijven bij het UWV.
- inventariseren van schulden en aanschrijven van schuldeisers
- zorgverzekering opzeggen/opstarten

Samenwerking PI en gemeenten

Een goede aansluiting van maatschappelijke voorzieningen na detentie is een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de re-integratie van ex-gedetineerden. Bovendien draagt een geslaagde re-integratie bij aan het voorkomen van recidive. Door de levensloop van een (ex)gedetineerde te volgen sluiten de periode voor, tijdens en na detentie beter op elkaar aan. Binnen de PI's werken de casemanagers *samen* aan de re-integratie en nazorg voor gedetineerden. Dit doen zij samen *met* de gemeentelijke coördinatoren nazorg en andere ketenpartners.

Doorzorgcoördinator (ex)gedetineerden gemeente Súdwest-Fryslân

Uw casemanager in de PI heeft tijdens uw detentie contact met de doorzorgcoördinator van uw gemeente. Tijdens of ná uw detentie kunt u terecht bij de doorzorgcoördinator (ex)gedetineerden van de gemeente Súdwest-Fryslân.

Belangrijk:

Via het meegestuurde formulier Verklaring van geen bezwaar kunt u aangeven dat u in contact wilt komen met uw doorzorgcoördinator!

Identiteitsbewijs

In Nederland moet iedereen altijd een geldig paspoort, identiteitsbewijs of geldig verblijfspasje bij zich hebben.

Bovendien heeft u een identiteitsbewijs nodig voor:

- Aanvragen van een uitkering
- Aanvragen van een zorgverzekering
- Werk: als u werk gevonden hebt of u wilt u laten inschrijven bij uitzendbureaus.
- Wonen: voor een woning, maatschappelijke opvang of aanvraag van een postadres.

Als uw paspoort of Nederlandse identiteitskaart of verblijfspasje verlopen is, kunt u met behulp van de casemanager in de PI tijdens detentie een nieuwe aanvragen. Voor een verblijfspasje is dat de IND.

Als u uw identiteitsbewijs kwijt bent dan moet u eerst aangifte doen bij de politie. Ook dit kan de casemanager regelen.

Huisvesting

Als u nog thuis woont of samenwoont, hoeft u meestal niets te regelen op het gebied van huisvesting. Als u alleen woonde of geen woonruimte had, kan er reden zijn voor actie.

U woonde alleen

Als u een uitkering had, is deze gestopt toen u in detentie ging. Zeker als u langer vastzit, kan dit een probleem opleveren bij het doorbetalen van uw vaste lasten. In overleg met uw casemanager in de PI en de doorzorgcoördinator van uw gemeente kunt u kijken naar mogelijke oplossingen.

U had geen eigen woonruimte

De wachttijd voor een huurhuis in de gemeente Súdwest-Fryslân is minimaal een anderhalf jaar. Als u nog niet staat ingeschreven bij een woningbouwcorporatie is het verstandig om dit zo *snel mogelijk te doen*. In het re-integratiecentrum kunt u zich inschrijven via de website of via een inschrijfformulier.

Websites van woningbouwcorporaties in de gemeente Súdwest-Fryslân:

- Elkien: www.elkien.nl - <https://wrb.edwa.nl/inschrijven/>
- Accolade: www.accolade.nl - <https://wrb.edwa.nl/inschrijven/>
- WoonFriesland: www.woonfriesland.nl - <https://mijn.woonfriesland.nl/inschrijven/>

U hebt een aangepaste woonvorm nodig

Als u verslaafd bent of psychische problemen hebt, kan vanuit het doorzorg bemiddeling plaatsvinden voor een passend zorgtraject.

Inkomen

Tijdens detentie heeft u geen recht op salaris of een uitkering en wordt uw salaris of uitkering gestopt.

In detentie

Wanneer u een uitkering ontvangt en u gaat in detentie, zal de doorzorgcoördinator van uw gemeente dit doorgeven aan het UWV of aan de gemeente. Daarnaast is het verstandig om de wijziging ook zelf aan het UWV door te geven. Dit kunt u regelen in het re-integratiecentrum (RIC) van de PI.

Het algemeen nummer van het UWV is 0900 - 92 94.
Het algemeen nummer van de gemeente Súdwest-Fryslân is 14 0515.

Belangrijk: wanneer u uw detentie niet binnen één week doorgeeft, heeft dit gevolgen. Mogelijk dat u na detentie tijdelijk minder of geen uitkering ontvangt, of dat u een boete krijgt. Als u teveel uitkering heeft ontvangen, moet u dat bedrag terugbetalen.

Uit detentie

Zodra u uit detentie komt, kunt u terecht bij het UWV WERKbedrijf (www.werk.nl). U schrijft u in als werkzoekende en/of om een uitkering aan te vragen. Er wordt onderzocht of u nog recht hebt op een uitkering van het UWV (bijvoorbeeld een Wajong, WIA, WAO of WW). Als dat niet zo is dan wordt beoordeeld of u recht hebt op een uitkering op basis van de Wet Werk en Bijstand (WWB) via de gemeente.

Wanneer u eerder ook een uitkering via het UWV ontving moet u zich melden met uw vrijlatingsbewijs. De uitkering wordt dan doorgestart óf er moet een nieuwe aanvraag worden ingediend, dit is afhankelijk van uw detentieduur.

TIP: al tijdens detentie (± 2 weken voor vrijlating) kunt u zich al inschrijven via de website www.werk.nl.

TIP: Ga ná vrijlating direct langs bij uw uitkeringsinstantie en of werk.nl, zodat de startdatum van uw uitkering (weer) zo spoedig mogelijk in kan gaan.

Bent u jonger dan 27 jaar?

Wanneer u jonger bent dan 27 jaar en een bijstandsuitkering aanvraagt, moet u eerst vier weken actief op zoek naar werk of een opleiding. Dit heet wachttijd. Wachttijd geldt niet voor mensen die vanuit een andere gemeente naar Súdwest-Fryslân zijn verhuisd en niet voor mensen van wie de WW-uitkering is afgelopen.

Tijdens deze vier weken zoektijd mag de gemeente uw uitkering niet verder behandelen en u geen voorschot uitbetalen.

Heeft u na deze vier weken geen werk of geen opleiding? Dan kunt u contact met de gemeente opnemen en uw aanvraag voor een uitkering voortzetten.

NB: deze vier weken wachttijd kunnen al tijdens detentie ingaan. U kunt vier weken voor het einde van uw detentie zich in laten schrijven als werkzoekende op www.werk.nl, hierbij heeft u uw DigiD nodig. Voorwaarde is dat u ná detentie bij uw gemeente kunt bewijzen dat u tijdens uw detentie actief op zoek bent geweest naar werk of een opleiding (sollicitatiebrieven, bewijs inschrijvingen, enz.).

Pastiel

Iedereen die een uitkering aanvraagt bij de gemeente Súdwest-Fryslân krijgt te maken met Pastiel. Pastiel is een organisatie die mensen met een uitkering helpt bij het vinden van werk. U krijgt van Pastiel automatisch een uitnodiging voor een gesprek. In dit gesprek bespreekt u uw arbeidsvaardigheden en capaciteiten met een medewerker van Pastiel.

Voor meer informatie en vragen over Pastiel kunt u kijken op www.pastiel.nl of neemt u contact op met Pastiel via 0515 - 48 48 60.

Zelfstandig ondernemer

Het kan zijn dat u, voordat u in detentie raakte, zelfstandig ondernemer was. Dit wordt ook wel ZZP'er genoemd (Zelfstandige Zonder Personeel). Vanzelfsprekend is dat u dan tijdens detentie geen inkomen ontvangt.

Misschien komt u er tijdens detentie achter dat u zelfstandig ondernemer wilt worden. Zelfstandig ondernemerschap kan een goed en vooral duurzaam alternatief betekenen om uw toekomst vorm te geven en zelf in uw inkomsten te kunnen voorzien.

Het Instituut voor midden- en kleinbedrijf (IMK) kan u helpen om al in detentie aan de slag te gaan om goed voorbereid een bedrijf te starten. Breng dit ter sprake bij uw casemanager. Het IMK heeft met een aantal re-integratiecentra van de gevangenis afspraken over begeleiding hierbij. IMK-coaches en -adviseurs begeleiden al vele jaren ondernemers bij hun eerste stappen richting zelfstandig ondernemerschap. Ook geven ze advies over de levensvatbaarheid van uw bedrijf of bedrijfsidee. Zo krijgt u al voordat u begint met ondernemen een eerlijk beeld van de slagingskansen van uw (toekomstige) bedrijf.

Wanneer u de juiste drive en competenties heeft en een goed bedrijfsidee, vraag dan bij de gemeente of het UWV na wat uw mogelijkheden zijn. Ook kunt u in bepaalde gevallen financieel worden ondersteund vanuit uw gemeente als startende ondernemer, via de zogeheten BBZ-regeling (Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen).

Studiefinanciering

Als u voor uw detentie studiefinanciering ontving, is het raadzaam om deze tijdelijk stop te zetten (bijvoorbeeld voor het behoud van studietijd).

Op de site van duo.nl kunt u inloggen met uw DigiD en wijzigingen doorgeven.

Daarnaast kun u elke werkdag (tussen 9.00 uur en 17.00 uur) contact opnemen met de DUO-ijflijn uur. U belt (050) 599 77 55 voor vragen over studiefinanciering, het studentenreisproduct, de loting of het aflossen van een studieschuld.

U kunt telefonisch geen wijzigingen doorgeven, dat kan alleen in Mijn DUO.

Zorg

Zorgverzekering

In detentie zijn de kosten voor uw zorg gedekt. U moet uw eigen zorgverzekering tijdelijk stopzetten. Dit kan iemand anders niet voor u doen.

Ook ná detentie moet u zich weer melden bij uw ziektekostenverzekeraar voor het opstarten van de verzekering. Hiervoor heeft u uw vrijlatingsbewijs nodig.

Lopende zorgtrajecten

Als u meedeed aan een bepaald programma, bijvoorbeeld ondersteuning via het gebiedsteam of ondersteuning van een instantie vanwege een verslaving of psychische problemen, wordt dit onderbroken tijdens uw detentie. Om na detentie de draad weer zo snel mogelijk te kunnen oppakken, kan de casemanager en/of de doorzorgcoördinator van uw gemeente contact opnemen met de betreffende zorgpartij(en). Hiervoor dient u het meegestuurde formulier '*Aanmelding doorzorg gemeente Súdwest-Fryslân & Verklaring van geen bezwaar*' in te vullen en te ondertekenen. Uw casemanager in de PI kan ervoor zorgen dat deze verklaring bij de doorzorgcoördinator van uw gemeente komt.

Nieuwe zorgtrajecten

In samenspraak met uw casemanager en uw doorzorgcoördinator van uw gemeente kan er alvast een start worden gemaakt om uw problemen aan te pakken. Tijdens detentie (voorkeur) of na detentie inventariseren we samen met u uw problemen en brengen we u in contact met een partij die u kan helpen.

Wanneer u openstaat voor enige vorm van ondersteuning of hulpverlening kunt u dit tijdens detentie aangeven bij uw casemanager in de PI. De casemanager zorgt ervoor dat er contact wordt gelegd met de doorzorgcoördinator van uw gemeente.

U kunt ook zelf, tijdens (voorkeur) of ná detentie, contact opnemen met de doorzorgcoördinator van uw gemeente.

Schulden

Heeft u schulden? Kunt u moeilijk rondkomen? Of wilt u wel wat tips gebruiken om het financieel wat gemakkelijker te krijgen? Binnen de gemeente Súdwest-Fryslân bestaat het zogenaamde gebiedsteam. Een medewerker van het gebiedsteam kan een helpende hand bieden bij het op orde brengen van uw persoonlijke financiën. Tevens kunnen zij u adviseren bij persoonlijke financiële problemen en zij kunnen u verder helpen met de aanvraag van een schuldregeling of schuldsanering.

In detentie verdient u te weinig om met een schuldentraject te beginnen, maar u kunt al wel voorbereidingen treffen. Neem contact op met uw nazorgcoördinator van uw gemeente.

TIP: U kunt al tijdens detentie een aanmelding doen bij het gebiedsteam. Dit kunt u zélf doen, maar dit kan ook via uw casemanager i.s.m. uw nazorgcoördinator van de gemeente.

Op onderstaande websites vindt u meer informatie over hulp bij schulden en omgaan met geld:

- o www.nibud.nl
- o www.nibudjong.nl (jongeren met schulden)
- o www.zelfjeschuldenregelen.nl
- o www.schulden.nl (schulden en tips over "rondkomen")
- o www.nvvk.eu (voorkom het inschakelen van een malafide schuldhulpbureau)
- o www.kvk.nl (voor zelfstandig ondernemers)

Aanmelding doorzorg gemeente Súdwest-Fryslân & Verklaring van geen bezwaar

- Ik wil GEEN contact met de doorzorgcoördinator van de gemeente Súdwest-Fryslân en geef GEEN toestemming voor het uitwisselen van informatie.
- Ik wil WEL contact met de doorzorgcoördinator van de gemeente Súdwest-Fryslân en geef WEL toestemming voor het uitwisselen van informatie over mijn persoonlijke gegevens, achtergrond en levensomstandigheden, indien bekend bij één van de volgende organisaties:
(kruis aan met welke organisatie u contact hebt, inclusief contactpersoon)

	Organisatie	Contactpersoon
☐	Gemeente Súdwest-Fryslân	
☐	Gebiedsteam gemeente Súdwest-Fryslân	
☐	UWV Werkplein	
☐	Reclassering	
☐	Zienn	
☐	Limor	
☐	VNI	
☐	Leger des Heils	
☐	Humanitas	
☐	Schuldhulpverlening / Kredietbank / bewindvoerder / Curator	
☐	Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	
☐	Jeugdhulp Friesland	
☐	Raad v.d. Kinderbescherming	
☐	GGZ Friesland	
☐	Pastiel	
☐	MEE Friesland	
☐	Fier Fryslân	
☐	Timpaan Welzijn	
☐	Exodus	
☐	Politie	
☐	Advocaat	

Wanneer u bij een andere organisatie dan bovenstaande organisaties bekend bent, graag hieronder vermelden (inclusief contactpersoon):

.....
 .....
 .....

Aldus vastgelegd:

Plaats : .....

Datum : .....

Naam : .....

Geboortedatum : .....

Handtekening : .....

Algemene voorwaarden

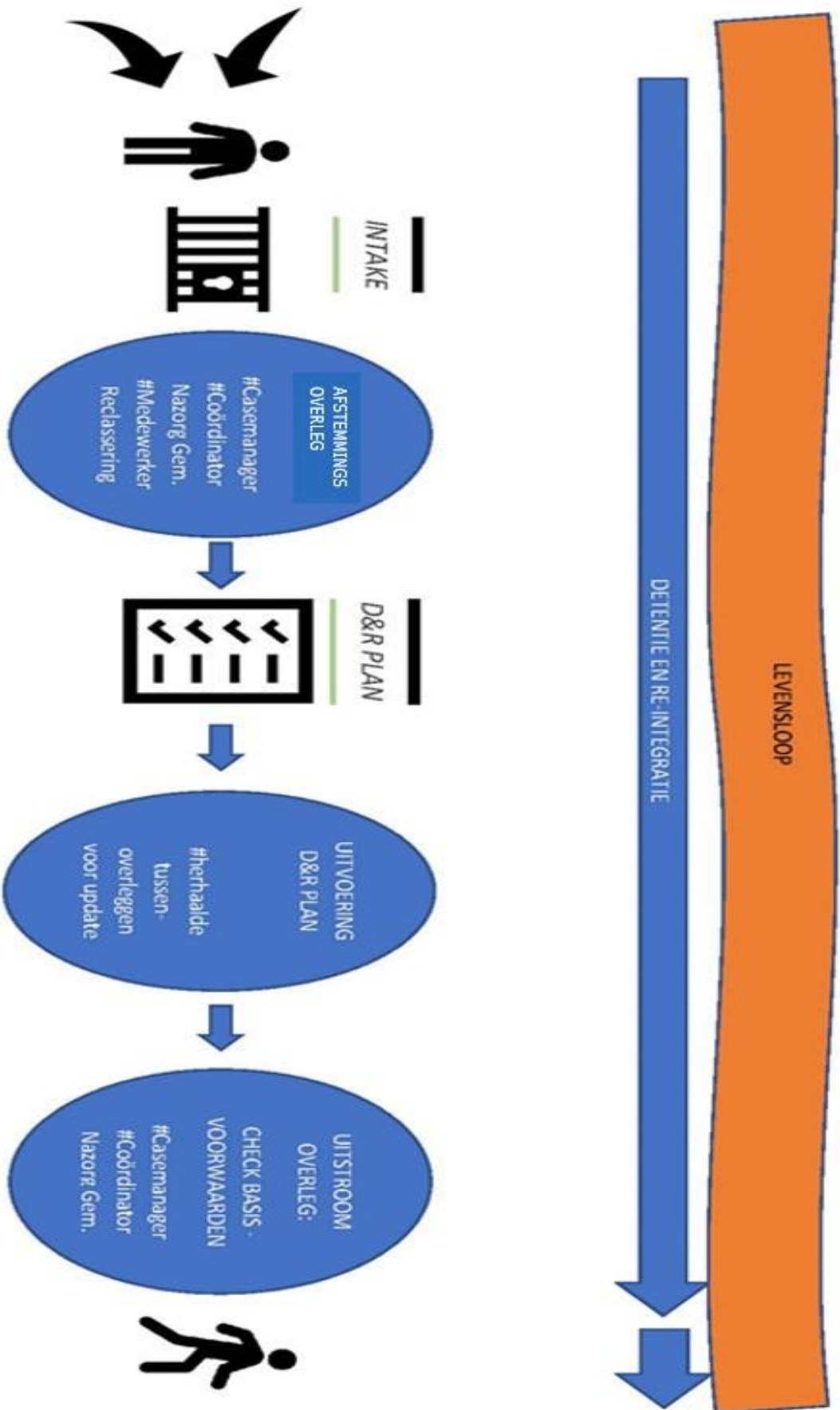
- Deze verklaring van geen bezwaar heeft alleen betrekking op het doel om in gezamenlijkheid een persoonsgericht aanbod samen te stellen voor het verlenen van passende nazorg aan ex-gedetineerde burgers uit de gemeente Súdwest-Fryslân.

- Aangegeven organisaties verwerken de persoonsgegevens van betrokkenen uitsluitend voor zover dat noodzakelijk is voor het doel en in overeenstemming met de toepasselijke wettelijke regelingen, waaronder in ieder geval de geheimhoudingsplichten die voor de aangegeven organisaties gelden.

- Aangegeven organisaties kunnen de uitgewisselde persoonsgegevens van de betrokkenen verder verwerken, uitsluitend voor zover die verdere verwerking nodig is om een persoonsgericht aanbod samen te stellen

- Aangegeven organisaties en betrokken organisaties gaan zorgvuldig om met de aan elkaar verstrekte informatie. Het kan hierbij gaan om onderstaande informatie:
  - Naam-, adres- en woonplaats-gegevens
  - Aliassen
  - Geboortedatum en -plaats
  - Nationaliteit
  - Burgerlijke staat
  - Foto
  - GBA-nummer en andere administratieve gegevens
  - Strafvorderlijke gegevens
  - Gegevens omtrent de verblijfstatus
  - Gegevens omtrent uitkering(en) en inkomenssituatie
  - Gegevens omtrent woonsituatie en gezinssituatie
  - Gegevens omtrent schoolsituatie
  - Detentiegegevens
  - Door de betrokkene zelf verstrekte gegevens in relatie tot trajecten bij aangegeven organisaties
  - Gegevens omtrent door aangegeven organisaties genomen maatregelen ter uitvoering van trajecten
  - Gegevens bekend bij de politie

Bijlage V Lijst van afkortingen

art.	(wets)artikel
AGG	Applicatie Gegevensverstrekking Gemeenten
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AVZ	Actiecentrum Veiligheid en Zorg
BBI	Beperkt beveiligde inrichting
BGG	beschrijving getoond gedrag
BIJ	Bestuurlijke Informatievoorziening Justitiabelen
BKR	Bureau Krediet Registratie
BRP	Basisregistratie Personen
BSN	Burger Service Nummer
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CJIB	Centraal Justitieel Incasso Bureau
CVv.i.	Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DPAN	Digitaal Platform Aansluiting Nazorg
3RO	De drie reclasseringsorganisaties: Reclassering Nederland (RN), Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en Stichting Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering
D&R plan	Detentie en re-integratieplan
DV&O	Dienst Vervoer& Ondersteuning
FZ	Forensische zorg
GCN	Gemeentelijke coördinator nazorg
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
HvB	Huis van Bewaring
ID	Identiteitsbewijs
IDV	Informatiepunt detentieverloop
ISD	Inrichting stelselmatige daders
Injus	Informatieportaal Justitiabelen van Justid
JenV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
KVV	Kies voor verandering
Lvb	Licht verstandelijke beperking
MDO	Multidisciplinair overleg
NIK	Nederlandse identiteitskaart
OM	Openbaar Ministerie
PBW	Penitentiair beginselenwet
PI	Penitentiaire Inrichting
PIJ	Plaatsing in een inrichting voor jeugdigen
PMO	Psycho medisch overleg
PP	Penitentiair programma
RC	Rechter-commissaris
Ribw	Regionale instelling voor beschermd wonen
RISC	Recidive Inschattings Schalen
RIC	Re-integratiecentrum
SBB	Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven
SCIL	Screener op licht verstandelijke beperking
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TBS	Terbeschikkingstelling van overheidswege
TULP	TenUitvoerLegging Persoonsgebonden straffen

UWV	Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen
VD	Vestigingsdirecteur van een PI
VI	Voorwaardelijke Invrijheidstelling
VNG	Vereniging van Nederlandse gemeenten
VOG	Verklaring omtrent gedrag
Wet Bopz	Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen
Wlz	Wet langdurige zorg
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
Wfz	Wet forensische zorg
Wgs	Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
Wsnp	Wet schuldsanering natuurlijke personen
Zbbi	Zeer beperkt beveiligde inrichting
Zvw	Zorgverzekeringswet

Bijlage VI Procesplaat en infographic

LEVENSLIOP

MET TITEL

#Penitentiair Programma
#extramurale fase ISD
#art. 43.3
#re-integratieverlof

Voort-
zetting
D&R
plan

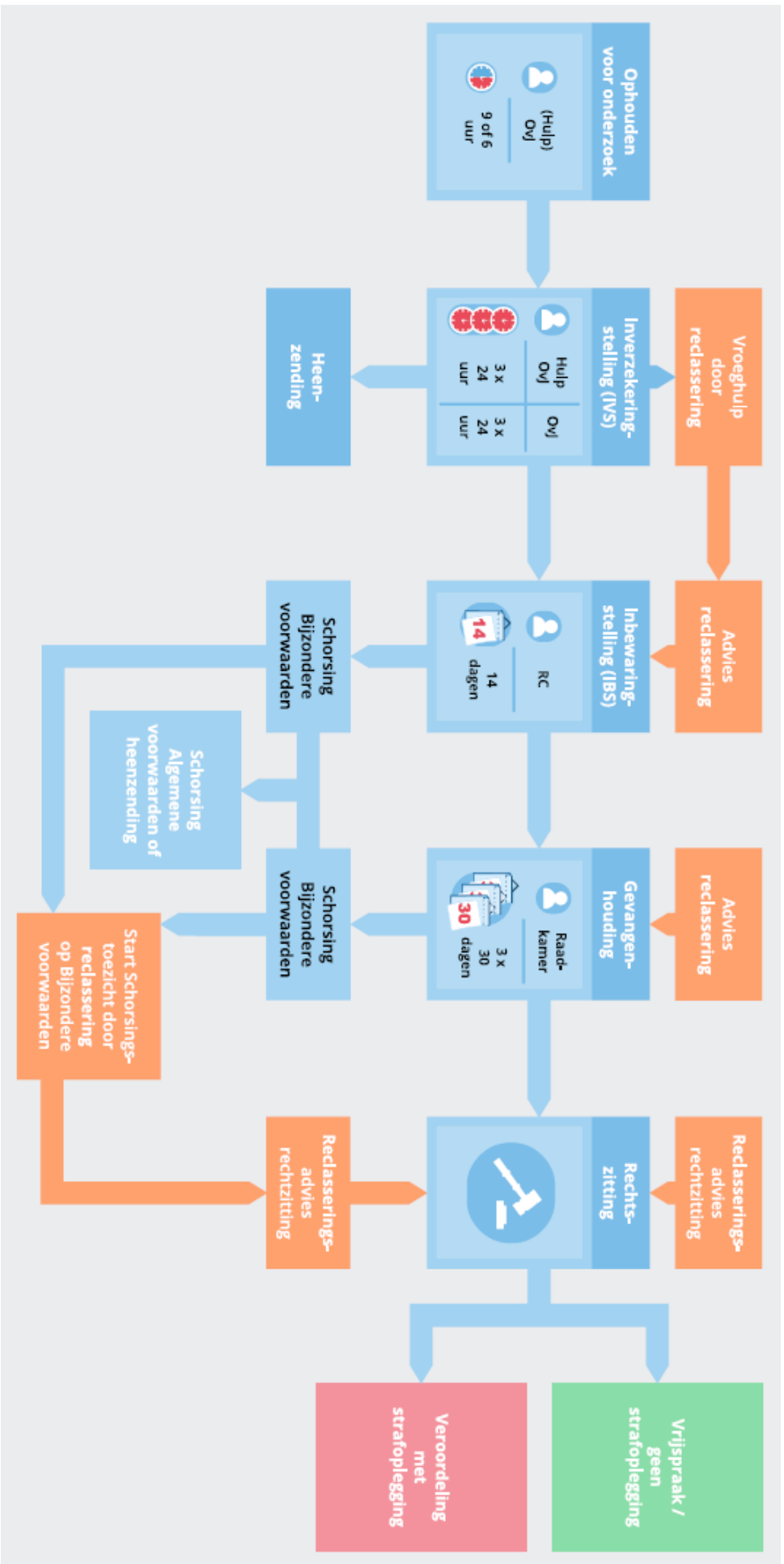
#voorwaardelijke
invrijheidsstelling
(DJI niet meer
verantwoordelijk)

Recl.
OM
GEM

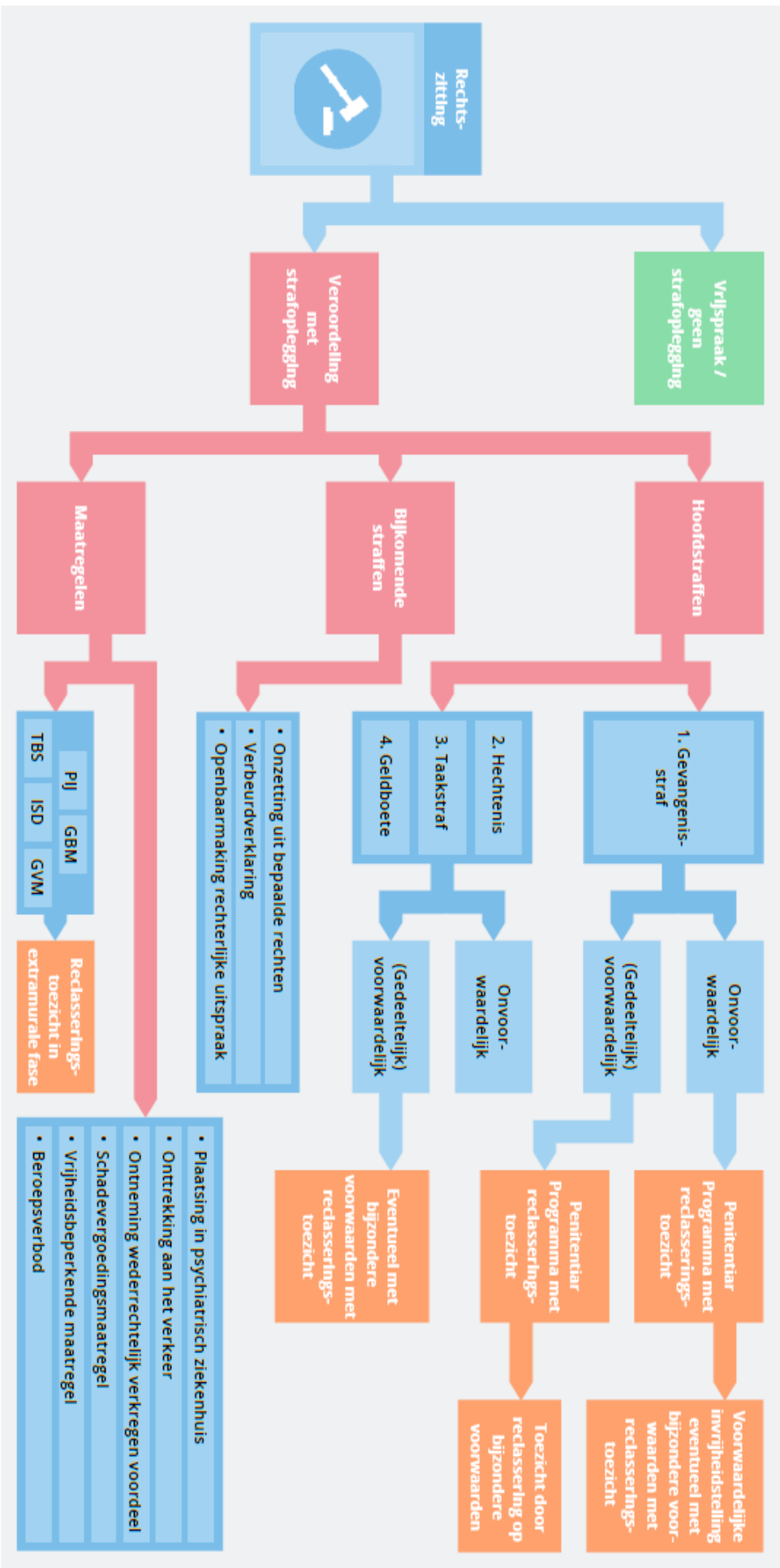

ZONDER TITEL

ZONDER TITEL

Infographic reclassering

Infographic reclassering